

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Pozitivní aspekty romské identity

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Eliška Grachová

Vedoucí práce: PhDr. Olga Shivairová, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Pozitivní aspekty romské identity*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. 8. 2021

Eliška Grachová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Ph.Dr. Olze Shivairové, Ph.D., za ochotu, trpělivost a cenné rady. Poděkování patří také všem, kteří se zúčastnili výzkumného šetření. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za podporu při psaní mé práce.

Pozitivní aspekty romské identity

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá pohledy na romskou komunitu, jejími pozitivy a stigmatizací Romů. Teoretická část vymezuje základní pojmy, věnuje se etnickým menšinám, historii Romů. Dále se zde pojednává o romské kultuře a tradicích, nezaměstnanosti a stereotypech a předsudcích, které mají lidé neromské národnosti o Romech.

Praktickou část tvoří kvantitativní výzkum, který je zpracován dotazníkovým šetřením. Cílovou skupinou jsou lidé romského etnika od 15 let různých věkových kategorií a stupňů vzdělání z Českokrumlovska, Českobudějovicka a z okolí Plzně.

Cílem práce je zjištění vnímání romské komunity Romy a zmapování, zda Romové sami vnímají pozitiva své vlastní kultury. Často se totiž setkáváme s tím, že se Romové setkávají s předsudky ze strany majoritní společnosti, s nimi se identifikují, a důsledkem je, že se za svou kulturu stydí. Je proto důležité zkoumat, zda ve své kultuře vnímají pozitiva, a ty pak je důležité dále rozvíjet.

Kvantitativní šetření probíhalo formou dotazníkového šetření, kdy dotazníky byly rozeslány online prostřednictvím sociálních sítí. Pokud to bylo možné a pandemická opatření to povolila, byly dotazníky rozdány v papírové podobě.

Výsledky šetření poukazují, že vnímání romské komunity nezávisí na věku, ale na dosaženém stupni vzdělání, kdy pozitivněji vnímají romskou komunitu lidé s vyšším dosaženým stupněm vzdělání.

Výsledky mohou být použity jako podklady k práci s předsudky a budování pozitivního vztahu s romskou komunitou a dále mohou být použity pro přednášky o romské kultuře.

Klíčová slova

Romská komunita; romské tradice; romipen; stigmatizace; národnostní menšina; předsudky; Romové

Positive aspects of Roma identity

Abstract

The bachelor's thesis deals with views of the Roma community, its positives and stigmatization of Roma. The theoretical part defines basic concepts, deals with ethnic minorities, and the history of Roma. It also discusses Roma culture and traditions, unemployment and stereotypes- notions and prejudices that people of non-Roma nationality have about Roma.

The practical part focuses on the quantitative research, which is based on a questionnaire survey. The target group are people of Roma ethnicity from the age of 15 and having different levels of education from Český Krumlov, České Budějovice and the surroundings of Pilsen.

The aim of the thesis is to find out the perception of the Roma community of Roma and to map out whether the Roma themselves perceive the positives of their own culture. We often see Roma encountering prejudices from the part of the mainstream society, identifying with them, and as a result, they are ashamed of their culture. It is therefore important to examine whether they perceive positives in their culture, these are then important to develop further.

The quantitative investigation was carried out in the form of a questionnaire survey, where questionnaires were sent online via social networks. Where possible and pandemic measures allowed it, questionnaires were distributed in paper form.

The results of the survey show that the perception of the Roma community depends not on age, but on the level of education achieved, where people with higher educational attainments perceive the Roma community more positively. The results can be used as evidence to work with prejudice and build a positive relationship with the Roma community, and can also be used for lectures on Roma culture.

Key words

Roma community; Roma traditions; romipen; stigmatization; ethnic minority; prejudices; Roma

Obsah

Úvod.....	9
1 Současný stav	10
1.1 Teoretické vymezení pojmů.....	10
1.2 Charakteristika národnostních menšin	10
1.2.1 Menšiny v Čechách.....	11
1.2.2 Romská menšina	11
1.3 Historie Romů	11
1.3.1 První zmínky o Romech	12
1.3.2 Migrační vlny.....	13
1.3.3 Romové v Čechách	15
1.3.4 Vztah mezi majoritou a minoritou	16
1.3.5 Olašští Romové.....	16
1.4 Etnická identita Romů.....	17
1.4.1 Romipen.....	18
1.5 Typologie Romů.....	18
1.5.1 Fyzická charakteristika	19
1.5.2 Mentalita Romů	19
1.6 Romská kultura	20
1.7 Zaměstnanost.....	20
1.8 Hodnotový systém.....	20
1.9 Tradice.....	21
1.9.1 Těhotenství.....	21
1.9.2 Narození dítěte	22
1.9.3 Křtiny	22
1.9.4 Péče o staré a nemocné	23

1.9.5	Pohřeb	23
1.10	Postoje, stereotypy a předsudky	24
1.11	Rasismus	24
2	Cíl práce, hypotézy a výzkumné otázky	26
2.1	Cíl práce kvantitativního výzkumného šetření	26
2.2	Předpokládané hypotézy	26
2.3	Výzkumné otázky	26
2.4	Výzkumný design	27
3	Metodika	28
3.1	Použitá metodika	28
3.2	Charakteristika výzkumného souboru	28
4	Výsledky	30
4.1	Výsledky – kvantitativní výzkumné šetření	30
4.1.1	Statistické vyhodnocení hypotéz	45
5	Diskuze	52
6	Závěr	56
7	Použitá literatura	57
8	Seznam příloh	61

Úvod

O problematice romské identity se často mluví hlavně v souvislosti s negativním chováním jedinců nebo skupin. Spousta lidí vnímá příslušníky romské menšiny jako ty, kteří se nedokáží začlenit do společnosti, jsou jim poskytována různá privilegia, která lidé neromské komunity nedostanou. Proto je celá jejich společnost většinou stigmatizována a pozitivní aspekty romské identity zůstávají (i mimo jiné vlivem mediálního obrazu) skryty.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na to, jak vnímají Romové svou identitu. Zaměřuje se také na stigmatizaci cílové skupiny a na předsudky. Teoretická část vymezuje důležité pojmy. Pozastavuje se nad tím, co jsou to národnostní menšiny a popisuje určité etnické minority v České republice, především Romy. Dále se zde zmiňuje historie Romů, na kterou navazuje etnická identita Romů a jejich kultura a tradice. V neposlední řadě se v teoretické části pojednává o zaměstnanosti a postojích, předsudcích vůči romské komunitě a o důležitém pojmu ve vnímání romské identity Romy- „romipen“.

Praktická část má design kvantitativní výzkumné strategie za použití metodiky sběru dat polostrukturovaným dotazníkem. Cílovou skupinu tvoří 58 příslušníků romské komunity různých věkových kategorií a stupňů vzdělání z okolí Českého Krumlova, Českých Budějovic a Plzně. Cílem práce je zjistit postoj Romů ke své romské identitě.

Hypotézy jsou dvě. Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu pozitivněji než Romové starší 30 let a Romové s vyšším vzděláním mají pozitivnější vnímání romské komunity než Romové s nižším vzděláním.

Výsledky mohou být použity jako podklady k práci s předsudky a budování pozitivního vztahu s romskou komunitou. Výsledky mohou být také využity jako podklady pro přednášky o romské kultuře.

1 Současný stav

1.1 Teoretické vymezení pojmů

Pro zabývání se problematikou romské kultury a identity je důležité vysvětlení několika pojmů.

Podle Bittnerové (2005) etnikum je skupina lidí, které spojuje například jazyk, území, tradice, a mají společný historický původ. Slovo etnikum pochází z řečtiny a znamená lid, proto pokud se mluví o etniku, většinou se tím myslí menšinové skupiny (Bittnerová a Moravcová, 2005).

S menšinami často souvisí pojem sociální exkluze, neboli vyloučení. Podle Vavříka (2010) je opakem sociální inkluze, neboli začlenění, což znamená, že inkludovaní lidé mají stejné nebo podobné možnosti jako většinová společnost, mají například možnost pracovat, podílet se na kulturním rozvoji. Dále autor zdůrazňuje, že se vyloučení pojí zejména s nedostatečným finančním příjmem a nízkým stupněm vzdělání, případně s nízkou kvalitou bydlení a s bydlením v přeplněných bytech.

Kajanová (2009) uvádí, že sociálně vyloučený člověk se vědomě odlučuje od většinové společnosti.

1.2 Charakteristika národnostních menšin

O etnické menšině se píše v zákoně 273/2001 Sb., O právech příslušníků národnostních menšin, kdy podle tohoto zákona je menšina společnost lidí, které se odlišují od ostatních především původem, jazykem a tradicemi, zároveň chtějí být označováni za menšinu a usilují o udržení a prohlubování jejich kultury.

Menšiny bývají často ohrožovány sociálním vyloučením a to hlavně tím, že nesplní požadavky většinové společnosti, jako je zvládání jazyka, dodržování společensky daných pravidel a zákonů, a dalším důvodem je to, že se příslušníci menšin sami nepodílejí na začlenění (Matoušek, 2013).

1.2.1 Menšiny v Čechách

Podle Bittnerové (2005) se po první světové válce lidé v Československé republice museli vyrovnat s postavením minoritní skupiny obyvatel ve společnosti, protože etnické menšiny zde tvořily třetinu populace. Právě válečné a poválečné období bylo rozhodující v tom, jak Češi začali vnímat etnické menšiny. Během druhé poloviny 20. století pozitivnímu vnímání minorit taktéž nepřálo, protože lidé české národnosti byli ostražiti a nedůvěřiví (Bittnerová a Moravcová, 2005).

Bittnerová a Moravcová (2005) uvádějí, že při sčítání lidu v roce 1930 na území Čech, Moravy a Slezska byla nejpočetnější menšina Němců, po ní následovala menšina z Polska, Ruska a Maďarska. Přistěhovalci z Německa nebyvali na území Čech moc dlouho, většinou odcházeli do jiných zemí.

Po vzniku Československé republiky se na lidi slovenské národnosti nepohlíželo jako na minoritu, ale jako na další větev většinové společnosti (Bittnerová a Moravcová, 2005).

1.2.2 Romská menšina

Po druhé světové válce u nás Romy zastupovali spíše jen jedinci, nedalo se přímo hovořit o menšině. Byli zařazováni jako nekvalifikovaní pracovníci v méně zemědělských oblastech, až v pozdějších letech se Romové začali více stěhovat do měst a průmyslově rozvinutějších oblastí (Bittnerová, 2005). Dále autorka uvádí, že při přechodu do měst si udrželi své tradice, kulturu a pospolitost i přes to, že se je tehdejší programy snažily rozdělovat mezi obyvatele neromské identity.

1.3 Historie Romů

Dle Kenricka (2003) byla historie Romů dlouho neurčitá. Autor uvádí, že kolem 15. století se do Evropy začaly dostávat první skupiny Romů, které lidé nazývali např. Bohémové nebo Saraceni, přičemž slovo Saracén mělo znamenat divoch. Podle autora jsou označení jako Saracén nebo Bohém problém, protože nelze zjistit žádné vodítko, které by poukazovalo na to, že se jednalo opravdu o příslušníky romské identity.

Kendrick (2003) se dále zmiňuje o tom, že Romové nemusejí pocházet z Indie. Podle vědců ze západní Evropy jsou Romové původními příslušníky vyloučené společnosti Evropy, kteří byli donucováni žít právě na jejím okraji (Kendrick, 2003).

K přiblížení si romské identity u nás je zapotřebí podívat se na první zmínky o této komunitě.

Podle Nečase (2008) se první zmínky o Romech objevují kolem 14. století. Jedná se o zápisy z kronik, ve kterých se nenachází přímo popis romského etnika, jako jsou například zvyky a tradice, ale je zde popsán pohled z hlediska diskriminačních tendencí a xenofobních narážek. Dále autor uvádí, že Romové se právě ve 14. století pohybovali po celém území Čech, ale postupem času se začali soustřeďovat především na území Moravy (Nečas, 2008).

1.3.1 První zmínky o Romech

Nečas (2008) uvádí, že snad první zmínka na českém území o příslušnících romského etnika je z roku 1399, a to z Popravčí knihy pánů z Rožmberka, kde lapka sdělil, že do jejich skupiny v okolí Bechyně patří „*Cikán černý*“. Autor zde zmiňuje, že se mohlo jednat o příslušníka romského etnika a nebo o člověka, který používal slovo cikán jako jméno. Je tedy velice pravděpodobné, že v tomto století se už česká společnost musela s Romem setkat nebo o něm slyšet (Nečas, 2008).

První nejstarší zachovaná zmínka o romském etniku je z roku 1416, kde František Palacký zapsal do knihy *Stáří letopisové čeští díla neznámých autorů z 15. století*, a zmiňuje se zde, že „*To léto cikáni vláčeli se po zemi České*“ (Nečas, 2008). Autor zde uvádí, že v pozdějších letech tuto zprávu rozvíjeli dějepisci, jako byl např. Daniel Adam z Veleslavína ve svém díle z roku 1578, nebo Prokop Lupáč z Hlaváčova roku 1584.

Dle Nečase (2008) se právě už v 15. století zobrazují náznaky, že romské etnikum nebylo v Čechách přijímáno, a to se objevuje například v zápisu z Moravského zemského sněmu, který zakázal setrvat na území Moravy, a přikázal bezodkladné vypovězení.

Záznam z roku 1552 uvádí, že někteří lidé s romským etnikem, které přišlo po odchodu jiné romské skupiny z nařízení Anny Rožmberské, neměli žádné závažné problémy, a proto s nimi dokázali žít (Nečas, 2008).

Na konci 17. století, byl vydán dekret od Leopolda I., který umožňoval zabíjení Romů bez sankce, a který přirovnal příslušníky romského etnika k volně střílenému ptactvu (Nečas, 2008). Dále Nečas (2008) uvádí, že dospělí Romové mohli být při jejich útěku zabiti, pokud by Romové nekladli při zadržení odpor, byli velmi tvrdě trestáni a na záda se jim nechalo vyřezat písmeno R, jakožto označení vypovězených, děti by se rozdělily mezi neromské obyvatelstvo k převýchově.

Na přelomu 18. a 19. století se podle Nečase (2008) situace kolem utlačování romského etnika stabilizovala, ale i přesto se zde objevovaly tendence koncentrovat Romy na určitá vyčleněná místa, jak uvádí Horváthová (2002) do cikánských a koncentračních táborů.

Cikánské tábory byly určeny pro celé rodiny i s těhotnými ženami a dětmi, a sloužili jako první zastávka před koncentračními tábory (Horváthová, 2002). V koncentračních táborech během 2. světové války zemřelo asi 5 000 Romů z protektorátu Čechy a Morava, a počet mrtvých Romů z Evropy v koncentračních táborech se odhaduje na 20 000 (Horváthová, 2002). Celkový počet Romů, kteří přišli o život během války nejen v koncentračních táborech se odhaduje na přibližně 500 000 obětí (Horváthová, 2002).

1.3.2 Migrační vlny

Jak uvádí Daniel (1994), Romové migrovali do západních zemí z Indie. Autor se přiklání k názoru, že Romové byli součástí původních obyvatel Indie, kteří byli pravděpodobně na nejnižším postavení indického kastovního systému, i když někteří příslušníci mohli být postaveni mimo kasty. Autor poukazuje na to, že toto etnikum v Indii byli Dómové, kteří mají velmi podobné rysy s dnešní romskou kulturou.

Dómové, jakožto kočovníci, se živili převážně hudbou, přičemž určití Dómové odešli z Indie kvůli nutnosti obživy, a z tohoto přesunu do západních zemí od Indie se z názvu rodu Dómů vytvořil název Romové (Daniel, 1994).

I Hübschmannová (1972) se přiklání k tomu, že pojem Rom je indického původu a pochází z pojmu Dom. Romové mají s indickými obyvateli mnoho společných znaků, jako je například fyzický vzhled, nepsané zákony a také tradici, která se uchovala u některých skupin Romů v Čechách dodnes, si nesměl vzít kastově výše postavený člověk člověka s nižším stupněm kasty, proto není podle Hübschmannové (1972) pochyb o tom, že Romové pocházejí z Indie.

Davidová (1995) se shoduje s Danielem (1994), že Romové v Indii patřili do nejnižší kastovní vrstvy. Autorka se dále zmiňuje o některých příslušnících romského etnika, kteří patřili do skupiny takzvaných nedotknutelných, proto se autorka domnívá, že to byl právě ten důvod k opuštění Indie kolem 8. století. Dále Davidová (1995) uvádí, že dalším možným důvodem pro odchod z Indie byl nedostatek potravy v důsledku sucha.

Romové přicházeli na východ v několika etapách, jak popisuje Davidová (1995), někteří Romové přišli do Evropy kolem 9. století, což dokazují zmínky z Konstantinopole. Někteří příslušníci romského etnika přišli jako balkánská vlna, to znamená, že putovali z Asie přes balkánský poloostrov (Davidová, 1995). Druhá vlna se nazývá severoafrická, která vedla přes Egypt do Španělska a pak dále do Evropy, a poslední známá vlna vedla přes severní Rusko do skandinávských zemí (Davidová, 1995).

Marushiakova (2016) upozorňuje, že příslušníci romského etnika nejsou izolovanou skupinou, a že mají několikastrannou identitu. Autorka se dále zmiňuje, že v současné době nejsou primárními aktéry migrace kočovné skupiny, ale představitelé osídlených romských komunit, což vede k většímu začlenění Romů do globálních migračních procesů.

Martinez-Cruz (2016) uvádí, že Romové, také známí jako „Cikáni“, představují největší a nejrozšířenější etnickou menšinu v Evropě. Existuje stále více důkazů založených na jazykových, antropologických a genetických datech, které naznačují, že pocházejí z indického subkontinentu.

1.3.3 Romové v Čechách

Podle Navrátila (2003) žije v evropských zemích přibližně 4,5 milionu příslušníků romského etnika, z toho 1,5 milionu v západních zemích a 3 miliony ve východních zemích Evropy. Přesný počet Romů v České republice není znám, protože většina Romů se k romství nehlásí, i když jsou příslušníci romské komunity nejpočetnější národnostní skupinu u nás, proto Navrátil (2003) poukazuje na to, že spousta neromských lidí se přestali zabývat řešením problémů kolem situace Romů, a vyvolává to nebezpečné následky.

Horváthová (2002) uvádí, že na území České republiky se nachází několik skupin Romů, které se pak ještě dělí na podskupiny. Mezi nejpočetnější romskou skupinu patří slovenští Romové, kteří se pak dále dělí na další podskupiny, které jsou již od sebe značně odlišné, jak mezi generacemi, tak i mezi různými rodinami, a do rozdílů mezi těmito skupinami patří stupně vzdělání nebo socializace, ze kterých vyplývá, že někteří jedinci propadají závislostem (Horváthová, 2002).

Další skupinou podle Horváthové (2002) zastupují olašští Romové, kteří jsou potomky tradičních kočovných skupin. Autorka dále zmiňuje, že se jedná o jednu z nejvíce uzavřených skupin vůči majoritě, ale i vůči dalším romským společenstvím.

Třetí a čtvrtou skupinu tvoří Romové maďarští a němečtí Sintové (Horváthová, 2002).

Podle Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 (2021) se v České republice k romské národnosti přihlásilo celkem 5 135 osob oproti roku 2011, kdy se k romské národnosti přihlásilo 11 746 osob, ale byl zaznamenán nárůst většího počtu kombinace české a romské národnosti, oproti roku 2001, kdy se k této kombinaci národností hlásilo 698 osob, v roce 2011 se tento počet zvýšil na 7 026.

Dle Jakoubka (2008) nízký počet Romů hlásících se k romské národnosti je zapříčiněn tím, že Romové jako společnost neprošla určitým procesem utváření národa z důvodu kočování, a proto sami sebe neberou jako národ. Romství se tedy v určitém smyslu nemá význam, jako pro Čechy češství (Jakoubek, 2008).

1.3.4 Vztah mezi majoritou a minoritou

Navrátil (2003) se věnuje také vztahům mezi majoritní a minoritní společností. Podle autora například v Ústí nad Labem jsou velké rozdíly mezi tím, jak na samosprávě města není jasné, kdo je příslušníkem romského etnika, tudíž nemůže popsat poznatky z oblasti preventivních opatření. Dále je zde velká tendence k obviňování jak Romů, tak i neromů, panuje zde napětí ze stany majority i minority (Navrátil, 2003).

Ciaian (2019) pojednává o tom, že je potřeba poskytovat Romům informace o jejich nových nebo kladných příležitostech mimo jejich komunitu, což by mohlo vést jak ke zlepšení chování a k pozitivním změnám v romské komunitě, tak i k lepšímu vnímání Romů neromskou společností. Dále se autor zmiňuje že vstupní i výstupní zábrany mezi minoritou a majoritou je dobré řešit zároveň, protože se vzájemně propojují.

1.3.5 Olašští Romové

Budilová (2005) uvádí, že Romové, kteří žili na území České republiky před druhou světovou válkou, takřka všichni zemřeli během války, a po válce se k nám Romové začali dostávat z Maďarska nebo ze Slovenska z osad. Podle autorky Romy v České republice představují z 10 % olašští Romové, kteří jsou potomci kočovných Romů pocházejících z Rumunska a kteří zde byli násilím zadržováni. Původní olašští Romové obchodovali s koňmi, nebo pracovali jako obchodníci, a ženy věštily z karet (Budilová, 2005).

Podle Budilové (2005) se objevují mezi olašskými a slovenskými Romy překážky, nemají potřebu se mezi sebou navštěvovat, jejich dialekty se velice liší a ani mezi sebou neuzavírají manželství. Mezi snad jediný společný znak podle autorky patří označení olašského krále za krále obou romských skupin.

Další překážkou mezi slovenskými a olašskými Romy představuje odlišnost vnímání vykonávané práce (Horváthová, 2002). Podle Olachů je těžká práce prvkem neúspěchu, ale naopak práce, která vyžaduje využití mentálních schopností se velmi cení, proto olašští Romové působí v podnikatelské a obchodní sféře, často pronikají do oblasti gastronomie (Horváthová, 2002). Dle Horváthové (2002) ale spousta Romů se živí drobnými krádežemi a holdují drogám.

Horváthová (2002) uvádí, že olašští Romové mluví mezi sebou jedině romsky a používají i další dialekty, například lovárský, který pochází z dřívější skupiny olašských Romů Lovárů.

Postavení žen v komunitě je u Olachů přetrvávající, to znamená, že ženy se starají jen o domácnost a děti, a v pozdějších letech mají tuto povinnost i dívky, protože olašští Romové neuznávají vzdělání za podstatné, a také z toho důvodu, že se dívky brzy vdají a budou rodit děti (Horváthová, 2002).

1.4 Etnická identita Romů

Budilová (2005) uvádí, že každý, kdo je etnický Rom, se za Roma považovat nemusí, a označení člověka Romem většinou společností jen na základě fyzických rysů je velice běžná, nemělo by se to však stávat běžností. Právě označování lidí romské národnosti na základě vnější charakteristiky může způsobit spoustu nejasností a konfliktů (Budilová, 2005).

Bačová (1996) vysvětluje pojem připsaná identita, který označuje danost identity narozením, a tuto identitu si nikdo nemůže sám zvolit, a na druhé straně pojem vrozená identita, kterou si jedinec může zvolit sám.

Budilová (2005) píše, že člověk je Rom, pokud se pokládá za příslušníka romského národa. Autorka konstatuje, že příslušnost jakožto etnická identita není vrozená, ale získává se během života učení, vlivem okolí a příslušníků komunity, výchovou, proto se podle autorky stane člověk Romem tehdy, pokud přijme hodnoty romské společnosti.

Je potřeba vědět, že i když člověk majoritní společnosti přijme romské hodnoty a kulturní zvyky, může se považovat za příslušníka romské společnosti (Budilová, 2005).

Fónadová (2014) konstatuje, že na prvním Mezinárodním kongresu roku 1971 byl oficiálně schválen název Rom. Dále autorka upozorňuje, že autoři, kteří se zabývají Romskou problematikou, a název Romové se objevuje jen málokdy, a to jen v souvislosti s olašskými romskými příslušníky etnika.

Autorka také zmiňuje, někteří čeští autoři, jako je například Bittnerová a Moravcová, používají spíše název Gypsy (Fónadová, 2014).

Právě Bittnerová a Moravcová (2013) konstatují, že některé odborné literatury používají název Gypsy jako označení pro všechny příslušníky romské národnosti i pro jakékoliv kočovníky.

1.4.1 Romipen

K romské identitě je potřeba vysvětlit termín „romipen“, který je velice důležitý pro romskou identitu. Podle Shivairové et al. (2021) se „romipen“ překládá a chápe jako romství, to znamená, že je to soubor charakteristik chování, která by měl každý Rom dodržovat nebo se podle nich chovat. Podle autorky se zde jedná například o způsob stolování, úcta a respekt ke straším osobám, pohostinnost.

Romství má několik důležitých principů, které se skládají kastovního rozdělování Romů, kdy nebylo možné uzavřít manželství s Romy z nižších kastovních stupňů (Shivairová et al., 2021). Autorka konstatuje, že u Romů není ani tak důležitý sňatek, jako spíše párem splozené děti. Dále Shivairová et al. (2021) zmiňuje, že „romipen“, jakožto romství, nemusí být nutně základem jen pro Romy, ale je pro všechny, kteří nepatří do romského etnika, a kteří jsou ochotni přijmout zásady romství za své.

1.5 Typologie Romů

Bakalář (2004) rozděluje romské etnikum do dvou hlavních skupin a to na socializované Romy a nesocializované Romy, přičemž do asimilované skupiny patří romská elita, kterou zaujímají většinou lidé s vysokoškolským vzděláním nebo profesionální hudebníci, a dále sem patří neproblémoví Romové, kteří nemají vyšší vzdělání, ale žijí spořádaný život, pracují. Do neasimilované skupiny patří chronicky nezaměstnaní Romové, kteří pobírají sociální dávky, a romští kriminální Romové, kteří jsou zloději, dealeři a podobně (Bakalář, 2004).

1.5.1 Fyzická charakteristika

Podle Budilové (2005) si příslušníci majoritní společnosti pod názvem Rom představí určité fyzické znaky, jako jsou například tmavé oči, vlasy a barvu pleti. Budilová (2005) uvádí, že Romové jsou ti, kteří mají stejné chování i myšlení jako majoritní společnost, tak i ti, kteří dodržují kulturní hodnoty romství, a proto nezáleží na tom, jak příslušníci romské národnosti žijí, ale jaký mají fyzický vzhled.

1.5.2 Mentalita Romů

Bakalář (2004) uvádí, že psychika romského etnika a psychika neromů je značně odlišná, jakožto ve vzorcích chování, a rozděluje je do tří oblastí. Dle autora je první oblast archetyp romské mentality, do kterého se řadí například potřeba okamžitého uspokojení potřeb, jako je pocit hladu, nebo i psychických potřeb, dále sem patří velice rozvinuté komunikační dovednosti hlavně po neverbální stránce.

Jako další oblast autor zmiňuje hodnotový systém, do kterého zařadil respektování rodinného postavení rodinných příslušníků a uznávání tradic a náklonnost ke svým dětem. Jako třetí oblast jsou zde obranné mechanismy, do kterých je zařazeno například dobrovolné vyloučení ze společnosti (Bakalář, 2004).

V neposlední řadě Bakalář (2004) uvádí, že spousta autorů upozorňuje na to, že Romové ve většině případů neumí správně hospodařit se svým peněžním obnosem, to znamená, že pokud mají dostatek financí, neřeší, zda budou později tyto peníze potřebovat na něco důležitějšího, než na uspokojení aktuální potřeby, proto potom dochází ke dnům, kdy nemohou zaplatit potřebné výdaje, a kvůli tomu se zadlužují v důsledku lichvářských půjček.

Poláková (2013) dodává, že typickou vlastností Romů je nezpůsobilost plánování. Romové v dřívějších dobách dostávali místo platu za odvedenou práci, například potraviny nebo oblečení, a nezajímalo je, jestli bude v budoucnu potřeba použít peníze, žili ze dne na den, a toto chování se uchovalo do dnes (Poláková, 2013).

1.6 Romská kultura

Podle Jakoubka (2008) je u příslušníků romské komunity důležité příbuzenství a pospolitost, znamená to, že Romové respektují a uznávají hodnoty romské kultury z pocitu příbuznosti s komunitou a jejími členy. Jakoubek (2005) dále uvádí, že někteří autoři se přiklánějí k teorii dědičnosti romství, že právě narozením se lidé stávají příslušníky romské komunity. Někteří autoři dle Jakoubka (2005) zdůrazňují přímou genetickou souvislost s romstvím.

Dále někteří autoři vnímají kulturu Romů jako součást jejich fyzického vzezření, a že Romové v dřívějších dobách neměli moc na výběr povolání, většinou se z nich stali hudebníci, tanečníci a vypravěči příběhů (Jakoubek, 2005).

1.7 Zaměstnanost

Dle Horáckové (2014) a Sirovátky (2003) stále roste počet dlouhodobě nezaměstnaných, ve kterých je i velké zastoupení Romů, z důvodu špatné nebo nízké kvalifikace, malých sociálních dovedností nebo zdravotním problémům. Dlouhodobá nezaměstnanost může mít plno negativních stránek, jako je práce na černém trhu nebo vyplňování volného času nevhodnými aktivitami, například alkoholem nebo lenošením, a v důsledku toho mohou začít shánět finanční prostředky krádeží (Horácková, 2014).

Dlouhodobá nezaměstnanost může mít za následek těžší prostupnost na trh práce, postupem času nezaměstnaný ztratí pracovní dovednosti, sebejistotu a postupem času se může stát závislým na pobírání dávek (Horácková, 2014).

1.8 Hodnotový systém

Podle Bakaláře (2004) má hodnotový systém Romů 5 pilířů. Prvním pilířem je svobodný způsob života, kde příslušníci romské komunity mají představu života bez starostí, druhý pilíř se zaměřuje na romské rodové tradice a uznávání postavení Romů v komunitě i v rodině, díky tomuto složitému postavení, pravidel a zvyků se mladí Romové v období dospívání nedostávají do vyhraněných konfliktů se staršími generacemi (Bakalář, 2004).

Třetí pilíř se opírá o dědictví předků, ze kterého vyplývá sebejistota romských příslušníků (Bakalář, 2004). Bakalář (2004) označuje čtvrtý pilíř jako lásku k dětem, kde sílu Romů přirovnává k počtu dětí, a jako poslední pilíř zařadil peníze, které jsou potřeba pro žití a obživu.

1.9 Tradice

Všichni lidé mají nějaké zažité tradice nebo rituály. U Romů bývaly a ještě jsou tradice velice důležité, jako je proces těhotenství, narození dítěte, křtiny, péče o staré a nemocné osoby a pohřeb.

1.9.1 Těhotenství

Šišková (2001) konstatuje, že pro Romy je velice důležité těhotenství a porod, protože berou narozené děti jako následníky rodu, proto mají tak silnou lásku k dětem a mají dětí mnoho. S těhotenstvím ženy přicházely mnohé zákazy, které musela žena dodržovat, aby se dítě narodilo zdravé (Šišková, 2001).

Žena se během těhotenství nesměla dívat na určitá zvířata, jako je například slimák, kdy Romové věřili, že by dítě mohlo po narození dostat podobu onoho zvířete, nebo se nesměla dotýkat zvířat se srstí, aby se dítě nenarodilo chlupaté (Šišková, 2001).

Dle Šiškové (2001) se těhotné ženě nesmělo upírat žádné jídlo, pití, dokonce ani alkohol, protože příslušníci romského etnika věřili, že pokud by ženě nebylo dopřáno to, na co má zrovna chuť, mohla by dítě potratit. Dále autorka zmiňuje, že těhotná žena neměla jíst moc kyselé pokrmy, aby dítě nebilo zlobivé, nesměla nosit žádné náhrdelníky, aby se dítě nenarodilo s omotanou pupeční šňůrou kolem krku.

1.9.2 *Narození dítěte*

Podle Okely (2013) se žena během porodu přemístila do speciálního stanu pro ni určeného, kde měla vše, co potřebovala. Během tohoto období nesměla vařit pro muže, tuto práci museli obstarat jiné ženy nebo děti staršího věku (Okely, 2013).

Novorozené dítě bylo v tomto období považováno za „nečisté“, dokonce i všechny věci, kterých se dotklo, ať už to bylo oblečení nebo nějaké nástroje, museli se spálit nebo zakopat do země, proto se novorozené dítě muselo koupat ve speciální míse (Okely, 2013).

Dle Šiškové (2001) se za krásné dítě, požehnání a štěstí považovalo, když se narodilo dítě světlé.

Okely (2013) zdůrazňuje, že o tomto období a zkušenostech nesměla mluvit s žádným mužem kromě svého manžela.

1.9.3 *Křtiny*

V dřívějších dobách i do dnes jsou křtiny pro Romy velice důležité. Podle Šiškové (2001) Romové věřili tomu, že dítě, které by nebylo pokřtěné, budou ohrožovat různé hrozby, jako je například uhranutí. Dle autorky rodiče křtěného dítěte vybírali kmotry velice pečlivě, a to hlavně zámožné sedláky, kteří pak měli určité závazky, například finanční, vůči křtěným dětem.

Šišková (2001) uvádí, že kmotry dítěte před křestním obřadem zavázala jeho košilku červenou nitkou, do uzlu dala trochu soli a do kolébky vložila nějaký peněžní dar. Podle autorky by měla kmotra dát darem děvčátku nějaký šperk, jako jsou například náušnice nebo náhrdelník, a chlapeček by měl dostat hodinky. Kmotr by se měl postarat o jídlo a dětskou výbavu (Šišková, 2001).

1.9.4 Péče o staré a nemocné

Podle Lane et al. (2012) je pro příslušníky romského etnika rodina velice důležitá a s tím i spojená péče o členy blízké i vzdálenější rodiny, protože romské rodiny vždy měly přísné hodnoty, které přetrvávají do současnosti, a s tím i očekávání, že mladí Romové přijmou svojí odpovědnost. Jak už bylo řečeno, rodina je pro Romy velmi důležitá, proto pokud někdo z rodiny ze zdravotních důvodů musí jít do nemocnice, rodinní příslušníci ho často chodí navštěvovat, a pomoc nabídne i širší okruh rodiny (Lane et al., 2012).

Lane et al. (2012) zdůrazňuje, že o nemocné nebo staré osoby v domácnosti se většinou starají neprovdané dcery. Dále podle autorů staří členové rodiny nebývají nikdy dlouho sami, často za nimi chodí spousta vnoučat a přátel, kteří taktéž nabízejí pomoc s péčí o starého, úklidem domácnosti nebo s finanční podporou.

Starší Romové nejsou opečováváni z nucené povinnosti, ale proto, že jsou velice váženými osobami v rodině, a díky tomu je péče o staré a nemocné členy domácnosti přirozeným činem (Lane et al., 2012).

1.9.5 Pohřeb

Pro Romy je velice důležitý pohřeb, protože věřili na duchy mule, kterým není vidět do obličeje, a díky tomu se dají poznat, mohli být hodní, kteří přicházeli, aby si odvedli mrtvého, a zlí, kteří se vraceli kvůli pomstě, dokázali shazovat nádobí, mohli způsobit nějakou nemoc, proto bylo důležité řádně mrtvého pohřbít a mít s ním i po smrti dobrý vztah (Šišková, 2001).

Aby měl umírající lehčí způsob odchodu, ležel na posteli bez polštářů a přikrývek, umírající ženy zbavili šperků (Šišková, 2001). Byl zakázán tanec i zpěv a před pohřbem se dodržovala tradice vartování, což znamená, že pozůstalí Romové hlídají 3 dny stráž nad otevřenou rakví (Šišková, 2001).

Šišková (2001) uvádí, že než se odešlo na hřbitov, přicházeli návštěvníci do domu mrtvého k poslednímu rozloučení. Aby se mrtvý nevrátil zpět z onoho světa v podobě

ducha, muselo se před odchodem na hřbitov s rakví třikrát klepnout o práh, a dále autorka popisuje, že při průvodu museli hrát romská písň.

1.10 Postoje, stereotypy a předsudky

Dle Průchy (2011) je pro vznik stereotypů stěžejní prostředí a společnost, ve které se jedinec od dětství pohybuje a kde také žije. Autor poukazuje na to, že už od dětství si osvojujeme určité pozitivní normy a tradice, jakožto kulturní zvyklosti, a na druhé straně i negativní postoje i stereotypy, které pak ovlivňují přemýšlení v budoucnosti.

Je dokázáno, že děti už v předškolním věku jsou schopné přejímat jak pozitivní, tak i negativní postoje celkově nebo i proti etnickým menšinám od svých rodičů a od okolí, ve kterém se pohybuje (Průcha, 2011).

Dle Zprávy o stavu romské menšiny za rok 2019 (2021) se vnímání a vztah k příslušníkům romské komunity mění jen zlehka, v posledních letech ubývají fyzická napadení Romů ze strany majority, ale narůstá počet případů kyberšikany, který by v budoucnosti mohl vést až k anticiganismu.

S tímto tématem souvisí i různá dilemata a podle Kašparové (2013) to může být například to, zda je podstatné podporovat romství, nebo se snažit o začlenění romského minority.

1.11 Rasismus

V současnosti se velice často mluví o diskriminaci a o rasismu. Podle Průchy (2011) se tyto pojmy, jako je rasismus a diskriminace, užívají nepřiměřeně a zbytečně tam, kde se vlastně ani o rasismus nejedná. Autor se dále zmiňuje, že některé určité předsudky a stigmatizace se nesprávně označují jako projevy rasismu. Průcha (2011) konstatuje, že o rasismus se jedná tehdy, když už dochází k nějakým činům, které mohou nějak poškodit jinou etnickou skupinu, a kde dochází k přímé konfrontaci.

Mappes-Niediek (2012) uvádí, že diskriminace romského etnika byla za doby socialismu na denním pořádku. Romové byli odsunuti na okraj společnosti, dokonce zde

v Československu byla ženám romské komunity nabízena sterilizace, kterou by nemuseli financovat ze svého, ale byla by jim zaplácena (Mappes-Niediek, 2012).

2 Cíl práce, hypotézy a výzkumné otázky

V bakalářské práci byly stanoveny tyto cíle a hypotézy:

2.1 Cíl práce kvantitativního výzkumného šetření

Základem je zjistit, jaké mají Romové vnímání vlastní romské komunity, proto byly stanoveny tyto cíle:

1. Zjistit, jak vnímají mladí Romové romskou komunitu.
2. Zjistit, jak vnímají romskou komunitu starší Romové.
3. Identifikovat, zda se ve vnímání romské komunity objevují pozitivní prvky a které konkrétně to jsou.
- 4.

2.2 Předpokládané hypotézy

Na výše uvedené cíle se váží tyto hypotézy:

H1: Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu pozitivněji než Romové starší 30 let.

H2: Romové s vyšším dosaženým stupněm vzdělání mají pozitivnější vnímání romské společnosti než Romové s nižším stupněm vzdělání.

2.3 Výzkumné otázky

VO1: Jaká pozitiva vidí lidé neromské společnosti v romské kultuře?

VO2: Co považují Romové za negativa romské komunity?

VO3: Jak Romové vnímají romskou komunitu obecně?

2.4 *Výzkumný design*

V souladu s cíli práce a hypotézami byl zvolen design kvantitativního výzkumného šetření, které má formu mapující výzkumné studie.

3 Metodika

3.1 Použitá metodika

Praktická část bakalářské práce je zpracována polostrukturovaným nestandardizovaným dotazníkovým šetřením.

Murdza (2010) uvádí, že nejvíce používanou technikou sběru dat je dotazník. Díky rychlému sběru dat a získání velkého počtu respondentů je dotazník i nejoblíbenější (Murdza, 2010).

Kvůli bezpečnosti během pandemické situace byl dotazník rozeslán a vyplněn romskými respondenty online, kteří byli kontaktováni přes sociální sítě, pokud to bylo možné, byl dotazník v papírové podobě předán respondentům a pak od nich opět vybrán. Dotazník je kvůli GDPR anonymní. Dotazník se skládá z 25 otázek. Dotazník obsahuje 6 otázek otevřených a 19 otázek uzavřených.

Prvních 7 otázek je zaměřeno na věk, pohlaví, vzdělání, a bydliště respondentů. Následující otázky jsou zaměřené na předsudky majoritní společnosti vůči příslušníkům romské národnosti. Dále se v dotazníku objevují otázky zaměřené na to, jaká pozitiva, či negativa Romové spatřují na romské komunitě. V neposlední řadě se v dotazníku objevují otázky na téma romštiny, romských jídel, zvyků a tradic.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří respondenti romské národnosti od 15 let různých věkových kategorií a stupňů vzdělání z oblasti Českokrumlovsko, Českobudějovicka a Plzeňska.

Na vyplnění dotazníku byl po konzultaci předem určen počet minimálně 30 respondentů, který se podařil splnit. Výzkum probíhal od měsíce dubna do července 2021, a to i během odborných praxí.

Přesný počet respondentů je 58, kdy jejich průměrný věk se zaokrouhlením na desetiny dosahoval 31 let. Nejmladšímu respondentovi bylo 15 let a nejstaršímu 68 let. Počet

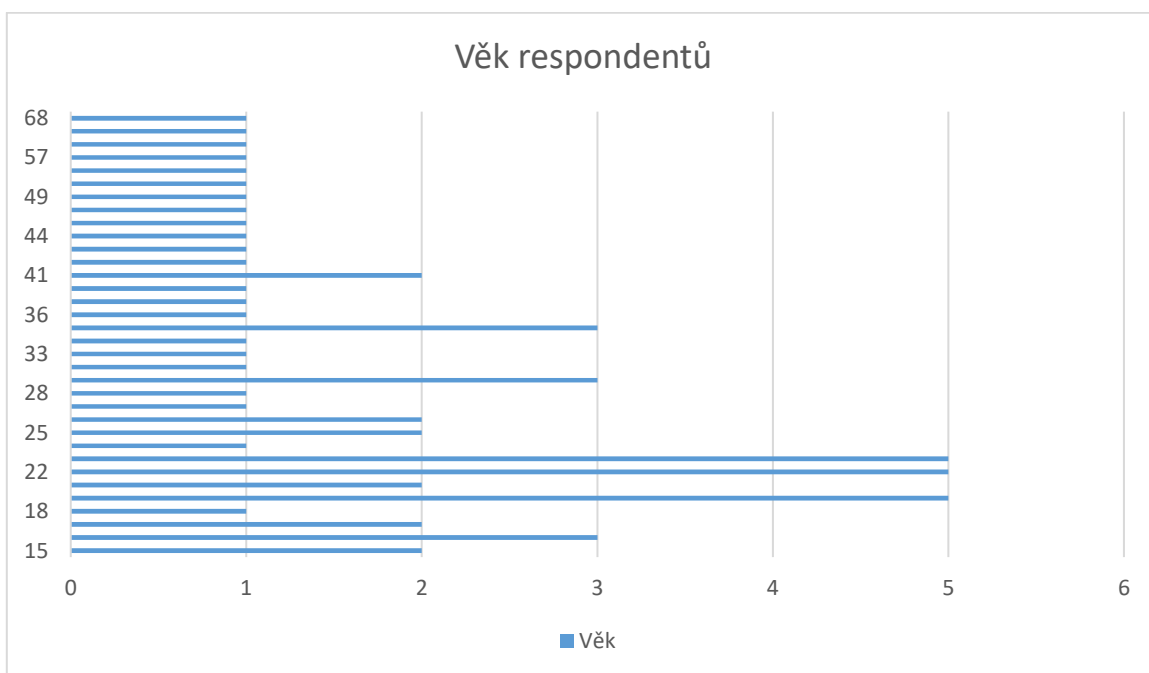
respondentů, kteří dotazník vyplňovali online, bylo 26, a respondentů, kteří vyplnili dotazník v papírové podobě bylo 32. Návratnost dotazníků je 38,6 %.

4 Výsledky

Byla použita deskriptivní statistika na vytváření grafů v MS Word, dále jsou výsledky zpracovány v programu MS Excel ve volně dostupném doplňku Realstatistic.

4.1 Výsledky – kvantitativní výzkumné šetření

1. Kolik je Vám let?

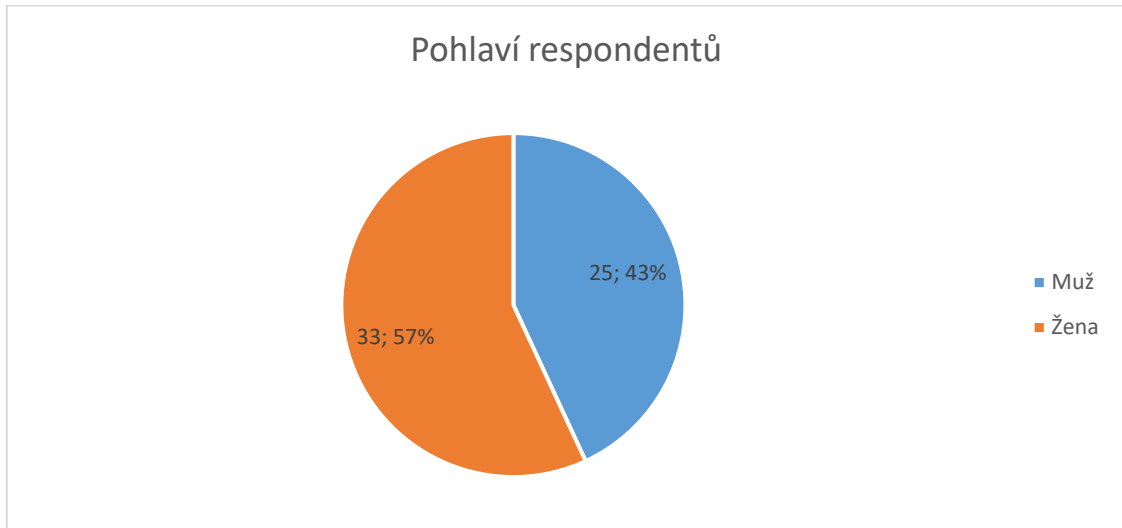

Obr. č. 1, Věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Z grafu číslo 1 vyplývá, že nejpočetnější skupinu tvořilo 32 osob (55%) mladších 30 let a 26 osob (45%) spadá do skupiny starší 30 let. Lidí ve věku od 20 do 23 let je zde největší zastoupení. Dvěma nejmladším respondentům je 15 let (3,4%) a nejstaršímu respondentovi je 68 let (1,7%).

2. Pohlaví

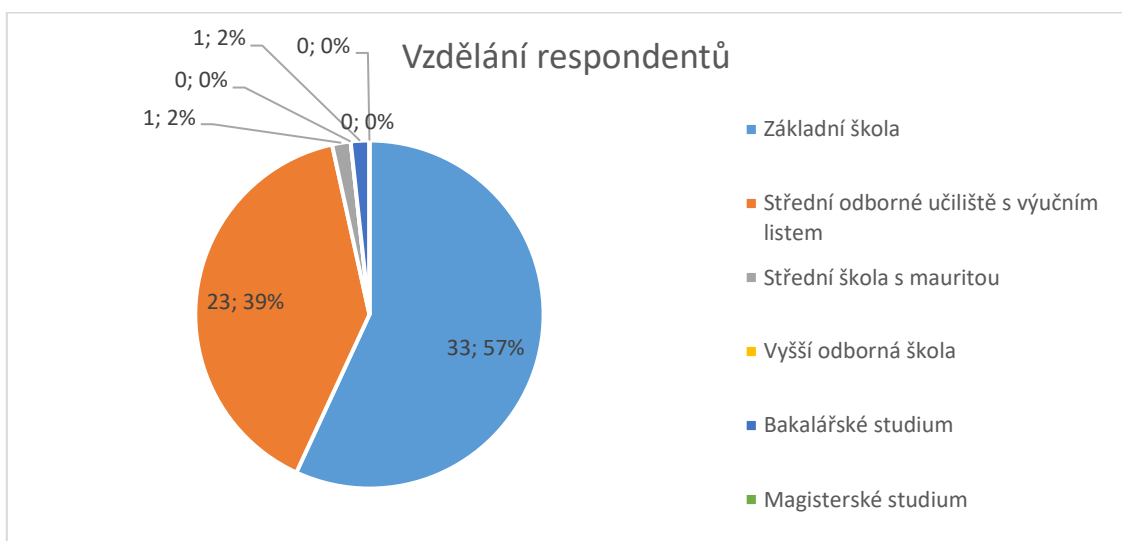

Obr. č. 2, Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Podle grafu číslo 2 je zřejmé, že se do výzkumu zapojilo více žen, kterých bylo 33 (57%) než mužů, kterých se zapojilo jen 25 (43%)

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

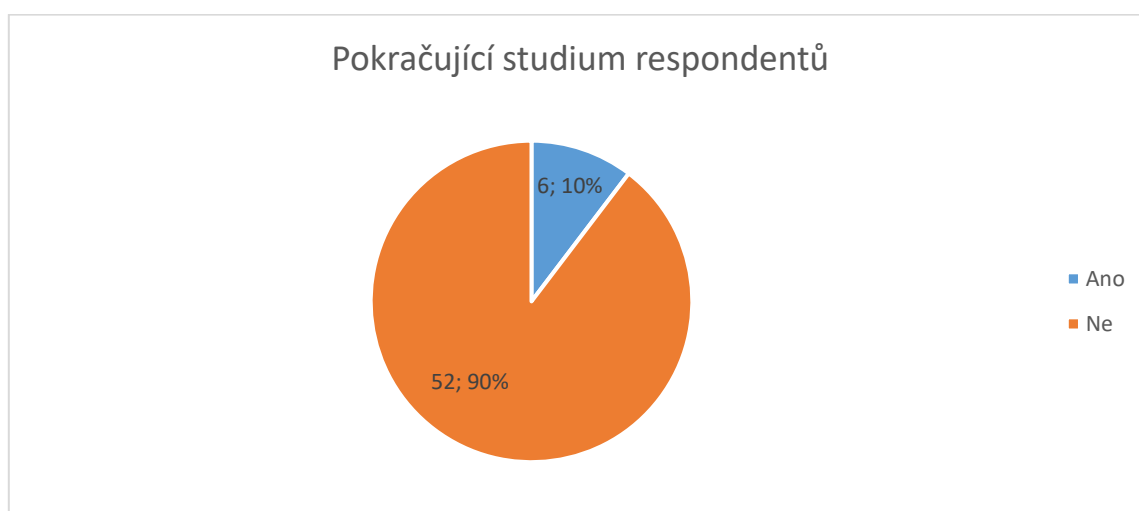

Obr. č. 3, Vzdělání respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Graf číslo 3 znázorňuje, že největší skupinu zde tvoří lidé se základním vzděláním v počtu 33 osob (57%). O deset méně osob, tedy 23 (39%) se zde nachází osoby se středním odborným vzděláním zakončeným výučním listem. Pouze 1 (2%) respondent uvedl, že má ukončenou střední školu s maturitou a dále opět 1 (2%) respondent uvedl, že dosáhl vysokoškolského vzdělání v bakalářském studiu.

4. Studujete nebo jste studovali na středním odborném učilišti, střední nebo vysoké škole?

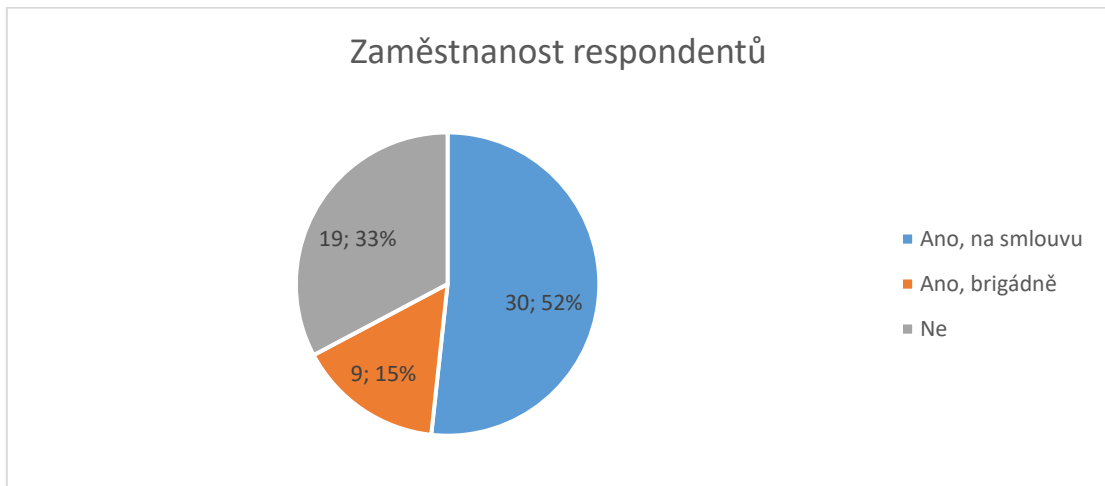

Obr. č. 4, Pokračující studium respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Grafu číslo 4 předcházela otázka, zda respondenti studují nebo budou studovat na střední odborné škole, střední škole s maturitou nebo ve vysokoškolském studiu. Bylo to z toho důvodu, aby respondenti, kteří mají například ukončené základní vzdělání, mohli uvést, zda plánují studovat dál. Z grafu vyplývá, že 52 osob (90%) už nestudují a neplánují studovat, ale 6 (10%) osob zde uvedlo, že buď studují, nebo mají v plánu studovat.

5. Jste v zaměstnání?

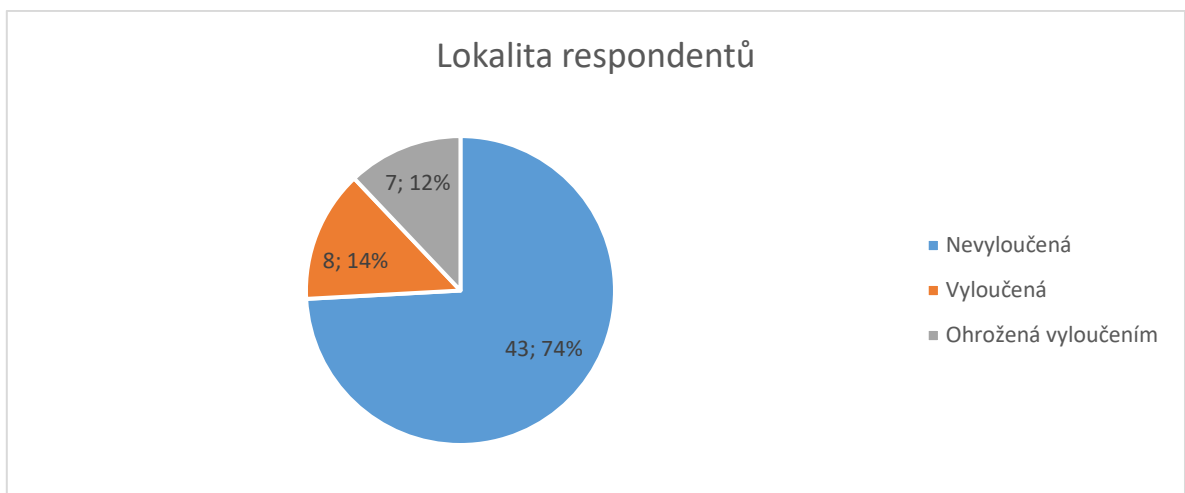

Obr. č. 5, Zaměstnanost respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Graf číslo 5 je zaměřen na zaměstnanost respondentů. 30 (59%) osob zde uvádí, že pracují v regulérním pracovním poměru. Dále pouze 9 (15%) osob odpovědělo, že pracují jen brigádně, a 19 (33%) osob uvedlo, že nepracují.

6. V jaké bydlíte lokalitě?

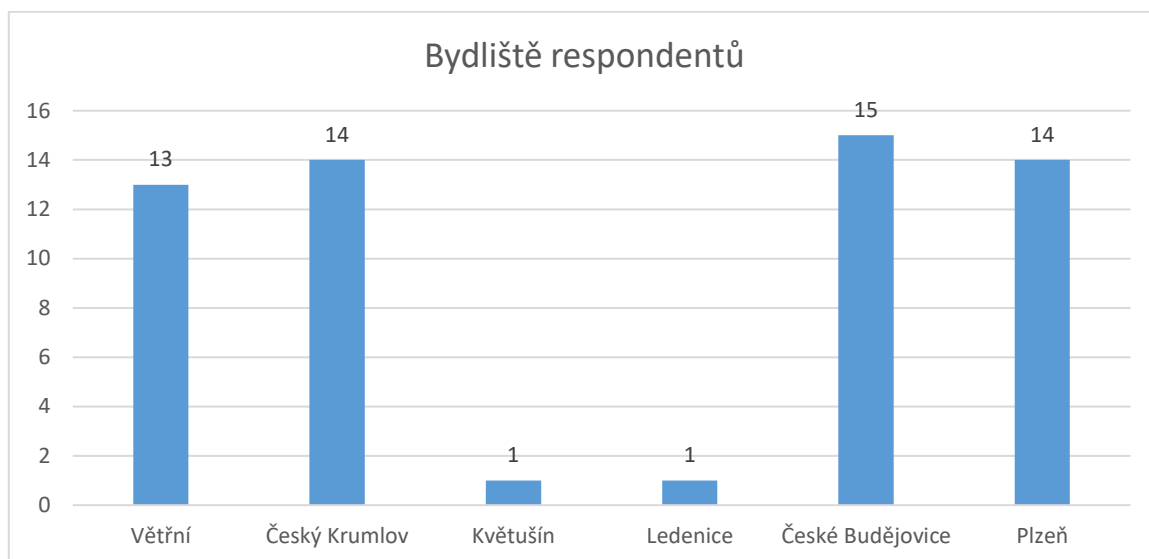

Obr. č. 6, Lokalita respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Graf číslo 6 srovnává lokalitu bydliště respondentů. Nejvíce respondenti odpovídali, že bydlí v nevyložené lokalitě, a to až 43 (74%) osob, dále ve vyloučené lokalitě podle grafu bydlí 8 (14%) osob a v lokalitě ohrožené vyloučením bydlí 7 (12%) osob.

7. V jakém městě bydlíte?

Obr. č. 7, Bydliště respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Nejvíce dotazovaných osob je z Českých Budějovic, tedy 15 (26%) osob, dále z okolí Plzně je 14 (24%) osob, a stejný počet 14 (24%) osob je z Českého Krumlova. Ve Větřní bydlí 13 (22%) respondentů. Dotazník přišel i od jednoho člověka z Květušína a Ledenic.

8. Máte zkušenost s pozitivním přijetím do společnosti?

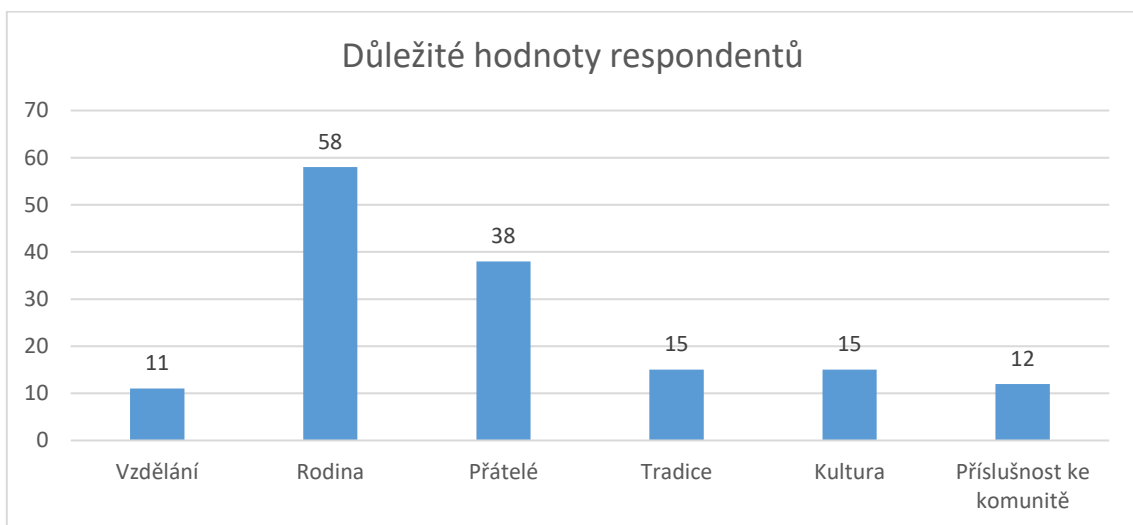

Obr. č. 8, Pozitivní zkušenosti respondentů s přijetím do společnosti

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Podle grafu číslo 8 s pozitivním přijetím do společnosti se setkala 54 (93%) osob, naopak 4 (7%) lidé měli s přijetím do společnosti negativní zkušenost.

9. Co je pro Vás nejdůležitější? (Vyberte 3 odpovědi.)

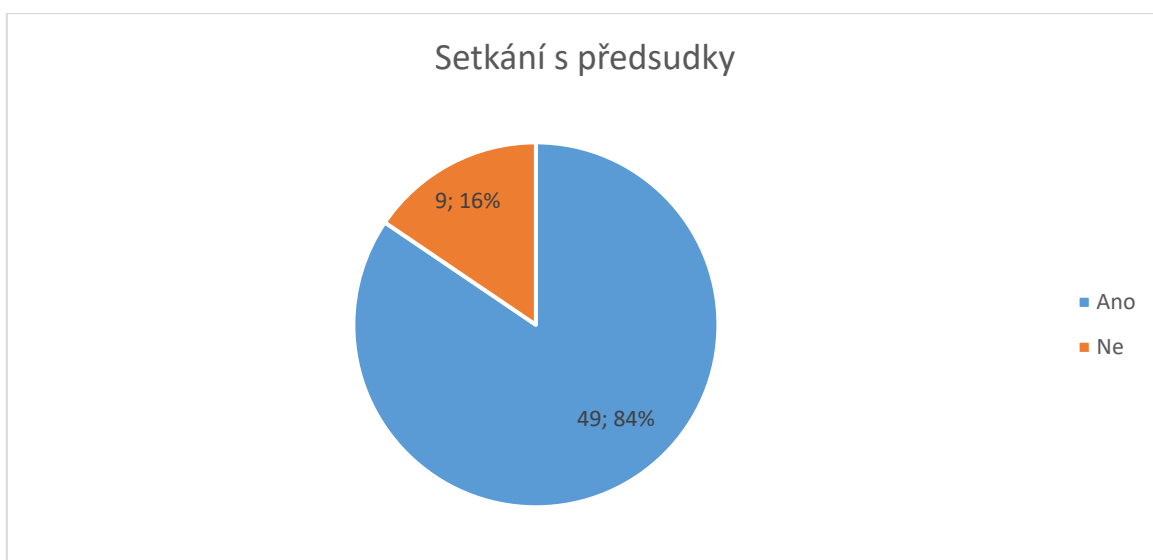

Obr. č. 9, Důležité hodnoty respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Podle tohoto grafu jednoznačně zvítězila rodina, na kterou odpovědělo 58 (100%) osob. Za rodinou se umístili přátelé, které vybralo 38 (65%) respondentů. Jako třetí důležitý aspekt vybralo 15 (25%) osob zároveň jak tradice, tak i kulturu. Další následovala příslušnost ke komunitě, kterou vybralo 12 (21%) osob. Nejméně respondenti vybírali vzdělání, a to 11 (19%) hlasy.

10. Setkáváte se někdy s předsudky?

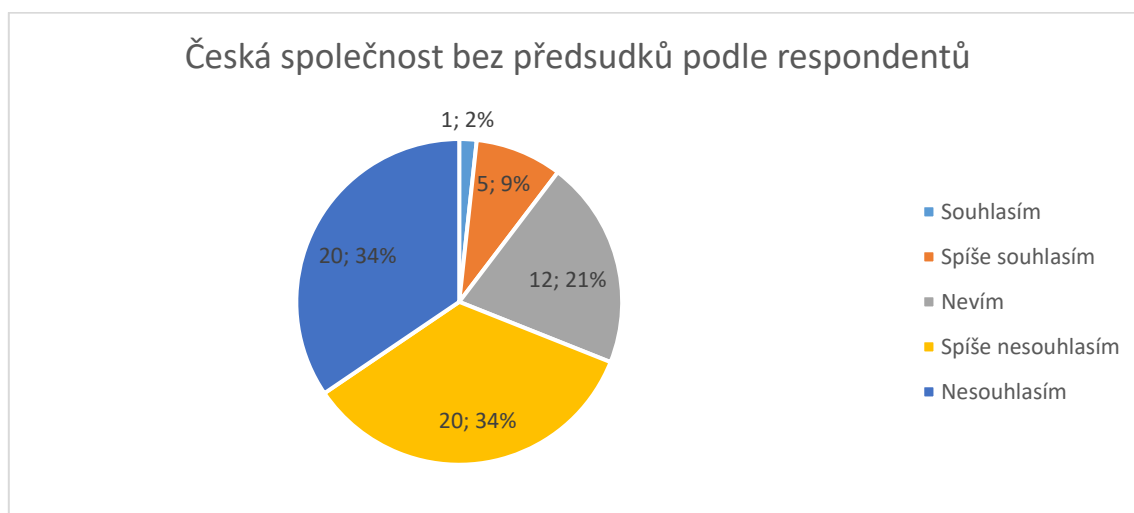

Obr. č. 10, Setkání s předsudky

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

S předsudky se setkalo 49 (84%) osob někdy setkalo s předsudky a 9 (16%) osob se s předsudky neseťkalo.

11. Česká společnost je tolerantní a bez předsudků k romské komunitě

Obr. č. 11, Česká společnost bez předsudků podle respondentů

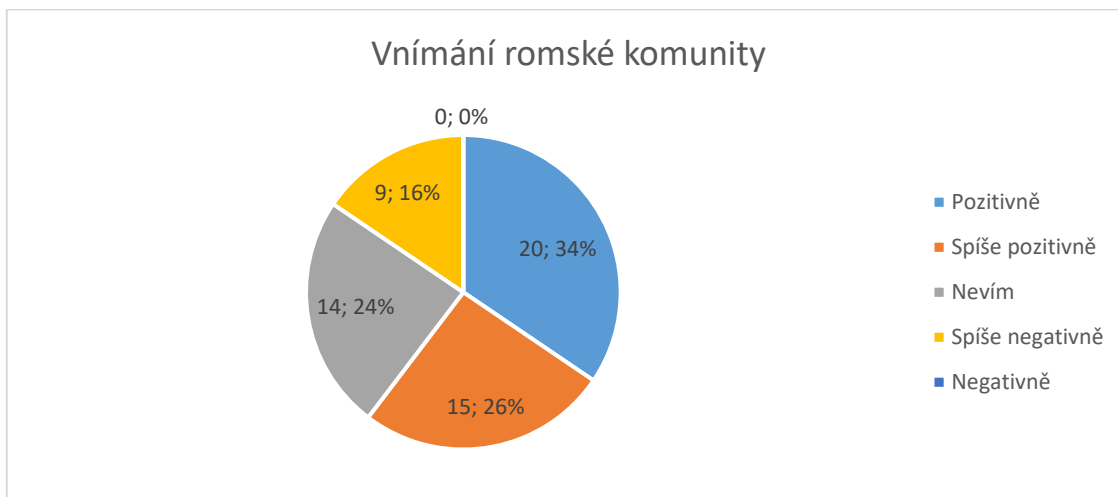
Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

V dotazníku museli respondenti podle jejich názoru určit, zda souhlasí s tvrzením, že česká společnost je tolerantní a bez předsudků. S tímto tvrzením nesouhlasilo 20 (34%) osob a dále opět 20 (34%) osob spíše nesouhlasilo s tvrzením. O tomto tvrzení nemělo žádný názor nebo nevědělo 12 (21%) osob. S tvrzením spíše souhlasilo 5 (9%) lidí a plně souhlasil jen 1 (2%) člověk.

12. Jaká pozitiva vidí podle Vás lidé neromské komunity na lidech romské národnosti? (Co se jim líbí?)

V odpovědích se často nacházeli delší odpovědi, a mnohokrát i několik pozitiv najednou. Mezi nejčtenější odpovědi z této otázky patřil tanec a hudba, které napsalo 17 respondentů. Na druhém nejčtenějším místě se objevily tři pozitiva, a to soudržnost komunity, veliké rodiny a zpěv, kde všechny tři pozitiva napsalo 9 respondentů. Dobré jídlo napsalo 8 respondentů. Podle 5 dotazovaných vidí lidé neromské společnosti jako pozitivum talent, ale toto pozitivum nebylo blíže specifikováno. Kulturu napsali 4 osoby. Tři odpovědi označili za pozitivum temperament, dobrosrdečnost a laskavost. Jako další odpovědi se zde objevovaly odpovědi jako láska k dětem, společenskost, romské svatby, tradice a fotbal. Pouze 2 respondenti napsali, že o žádných pozitivěch neví.

13. Jak vnímáte romskou komunitu?

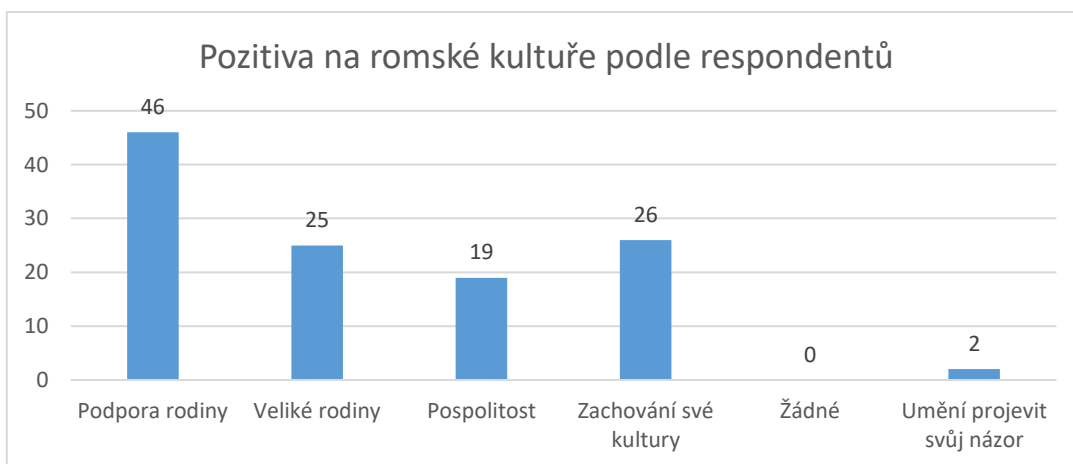

Obr. č. 12, Vnímání romské komunity respondenty

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Graf číslo 12 zobrazuje vnímání romské komunity. Pozitivní vnímání má 20 (34%) respondentů. Spíše pozitivně vnímá romskou komunitu 15 (26%) osob. Žádné vnímání nemá 14 (24%) osob s odpovědí Nevím. Spíše negativní odpovědělo 9 (16%) respondentů. Negativní vnímání nezvolil žádný z dotazovaných.

14. Jaká pozitiva vidíte na romské komunitě? (Zaškrtněte více odpovědí.)

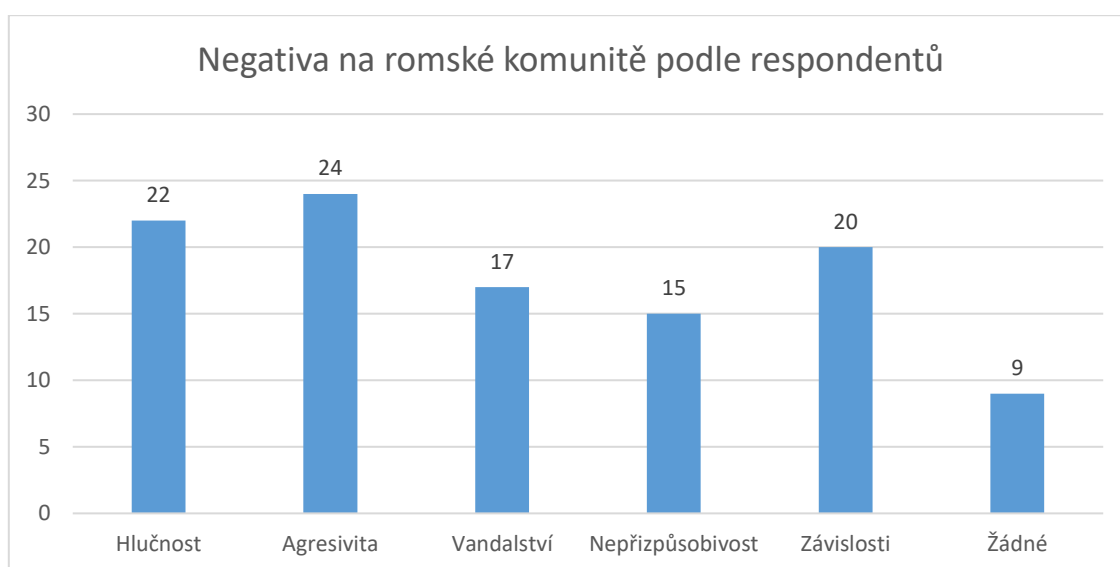

Obr. č. 13, Pozitiva na romské komunitě podle respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Nejpočetnější odpověď byla podpora rodiny, kterou zvolilo 46 respondentů. Na druhém místě se umístilo zachování své kultury, kterou zvolilo 26 respondentů. O jeden hlas méně, tedy 25 označení, dostala odpověď velké rodiny. Pospolitost označilo 19 respondentů a umění projevit svůj názor 2 osoby. Žádná pozitiva nevybral žádný z dotazovaných.

15. Jaká negativa vidíte na romské komunitě? (Zaškrtněte více odpovědí.)

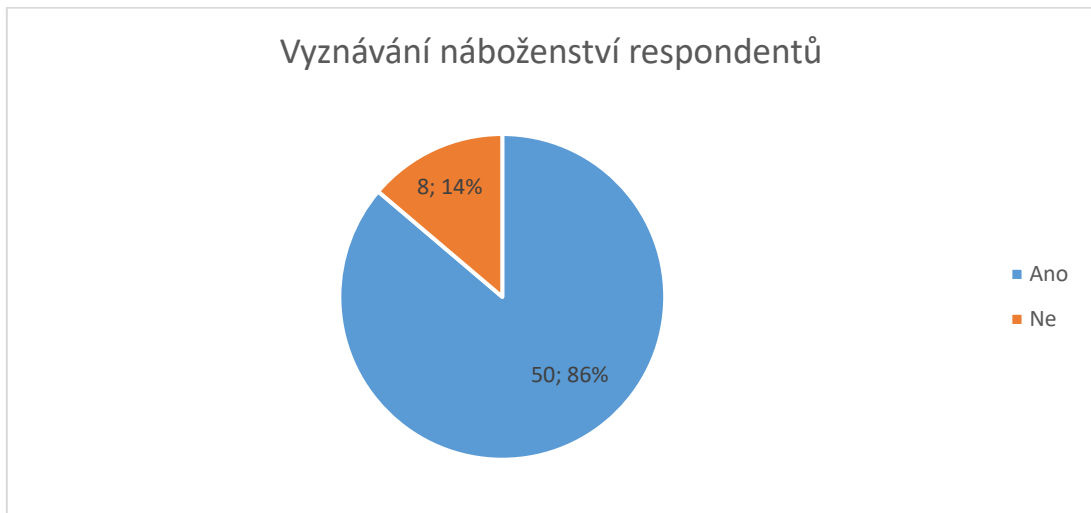

Obr. č. 14, Negativa na romské komunitě podle respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Nejvíce respondentů, 24 osob, odpovědělo agresivita. Na druhé místě je se 22 hlasy hlučnost a s 2 hlasy méně závislosti. Další položka vandalství dostala 17 hlasů a o dva hlasy méně, 15 hlasů, nepřizpůsobivost. Žádné závislosti na romské kultuře nevidí 9 respondentů.

16. Jste věřící?

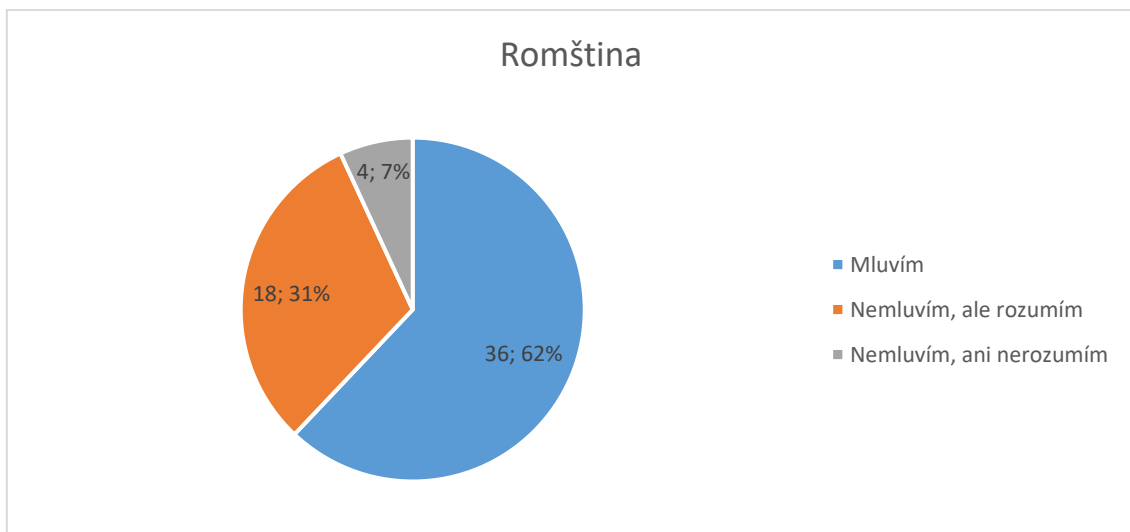

Obr. č. 15, Vyznávání náboženství respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Podle tohoto grafu je 50 (86%) osob věřících a 8 (14%) osob bez vyznání.

17. Mluvíte a rozumíte romsky? (Pokud ano, pokračujte na otázku č. 18, pokud ne, pokračujte na otázku č. 20.)

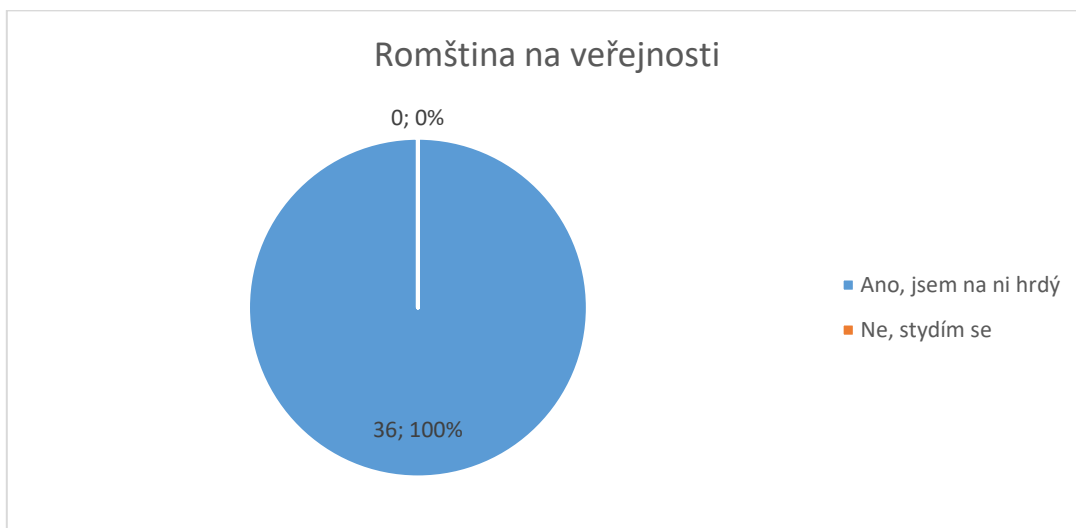

Obr. č. 16, Romština

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Graf číslo 16 ukazuje, že 36 (62%) respondentů mluví romsky. Romsky nemluví, ale rozumí 18 (31%) dotazovaných. Romsky nemluví ani nerozumí celkem 4 (7%) osoby.

18. Používáte romštinu na veřejnosti?

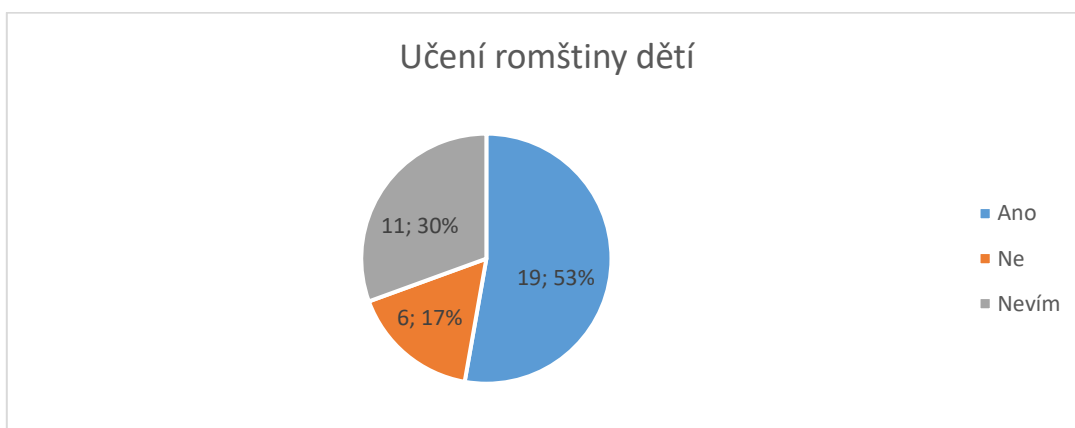

Obr. č. 17, Používání romštiny na veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tento graf číslo 17 ukazuje, že jednoznačně všichni, 36 (100%) respondentů kteří mluví romsky, používají romštinu na veřejnosti a jsou na ni hrdí.

19. Učíte nebo budete učit své děti romštinu?

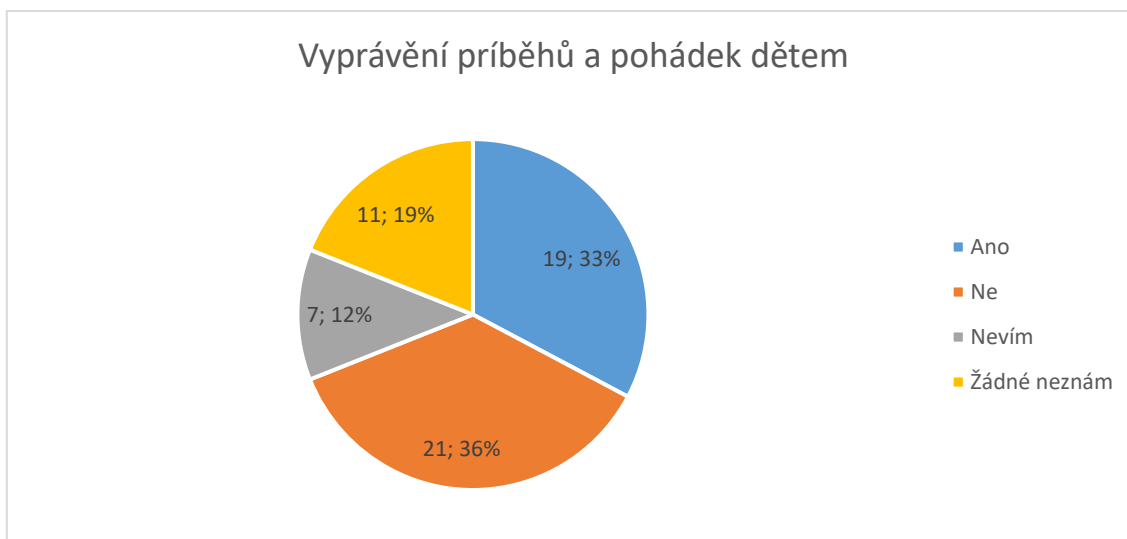

Obr. č. 18, Učení romštiny dětí

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Z 36 dotazovaných, kteří mluví romsky, bude romštinu učit své děti 19 (53%) respondentů. Učit romštinu své děti nebude 6 (17%) osob. Počet respondentů, kteří neví, zda budou své děti učit romštinu, je 11 (30%).

20. Vyprávíte nebo budete vyprávět svým dětem romské příběhy a pohádky?

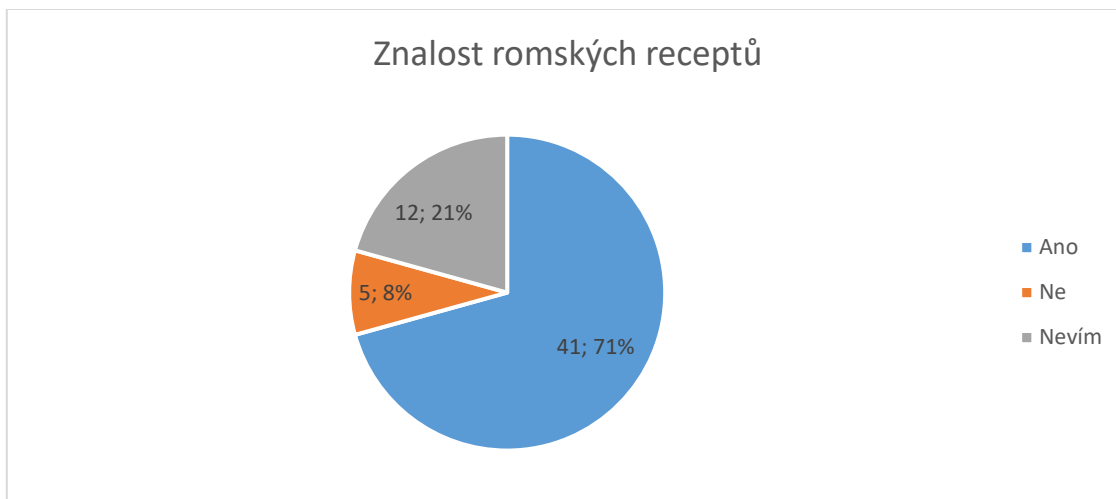

Obr. č. 19, Vyprávění příběhů a pohádek dětem respondenty

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Podle tohoto grafu číslo 19 vypráví nebo bude vyprávět romské pohádky a příběhy svým dětem 19 (33%) respondentů. Pohádky a příběhy nebude vyprávět 21 (36%) osob. Osob, které neví, zda budou svým dětem vyprávět pohádky a příběhy je 7 (12%). Žádné romské pohádky ani příběhy nezná 11 (19%) dotazovaných.

21. Znáte recepty na nějaká romská jídla, která jsou lepší než česká kuchyně?

Obr. č. 20, Znalost romských receptů

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Romské recepty zná 41 (71%) respondentů. Žádné recepty nezná 5 (8%) osob. Těch, kteří neví, zda znají nějaké recepty, je 12 (21%).

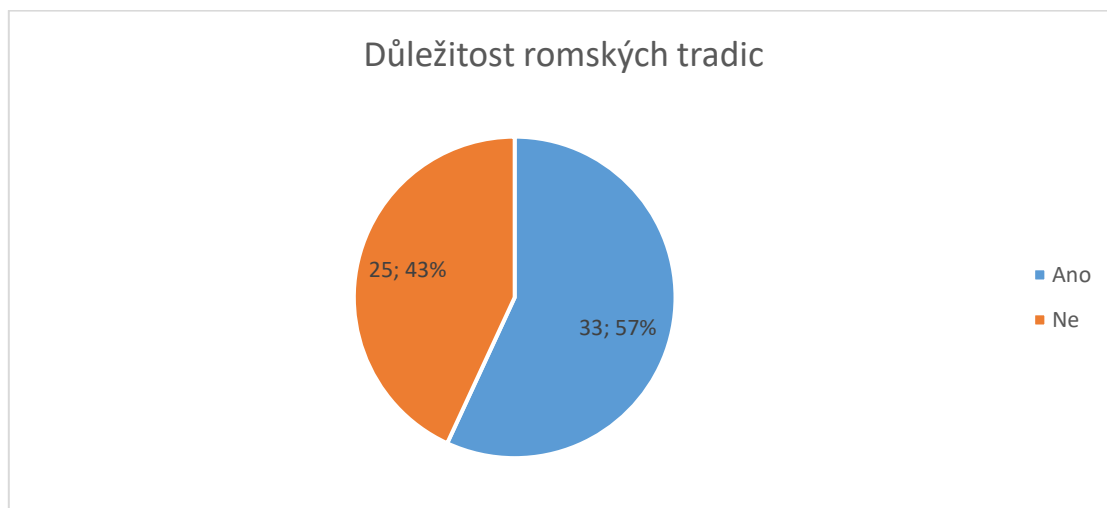
22. Pokud ano, jaké? (Pokud ne, pokračujte na otázku č. 23.)

Tato otázka rozvíjí otázku číslo 21, která je zpracovaná v grafu číslo 20.

Mezi nejčastější odpovědi patří holubki, které napsalo 10 respondentů. S 9 hlasy se objevily odpovědi jako goja a halušky. O jeden hlas, tedy 8 odpovědí, se zde objevil pišot. Romský guláš napsalo 7 respondentů. V menším zastoupení odpovědí se zde pak objevovali jídla, jako je například gomboda, párance, pyrohy, fazul'a, škubánky se sladkokyselou omáčkou, kuře na ohni, džatky a uzená žebra. Jeden respondent odpověděl,

že jídlo nezná, a dále jeden dotazovaný odpověděl, že zná spíše názvy romských jídel, než přímo romská jídla.

23. Je pro Vás důležité dodržování tradic?

Obr. č. 21, Důležitost romských tradic

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tento graf ukazuje důležitost romských tradic pro respondenty. Podle grafu považuje za důležité dodržování romských tradic 33 (57%) dotazovaných a nedůležitost dodržování tradic označilo 25 (43%) respondentů.

24. Jaké romské tradice byste rádi předali svým potomkům?

Podle odpovědí měly největší zastoupení Vánoce u jednoho stolu s rodinou, kde takto odpovědělo 10 dotazovaných. Druhá nejpočetnější odpověď, se zastoupením 7 hlasů, byla křtiny. Zpěv romských písní napsalo 5 respondentů, stejně jako odpověď, že respondenti neví, jaké tradice by chtěli předat svým potomkům. Další odpovědi se 4 hlasy jsou tanec a veliké svatby. Vynšování, lásku k hudbě a žádné tradice napsali 3 respondenti. Dále se zde objevovali tradice, jako je vartování, veliké oslavy narozenin, pomoc rodině, vztah ke komunitě všechny tradice.

25. Na co konkrétně jste jako Romové hrdí?

Nejpočetnější odpovědi byly rodina a příslušnost k romskému národu, kdy takto odpovědělo 12 respondentů u obou odpovědí. Druhou nejpočetnější odpovědí byla kultura, kterou napsalo 7 dotazovaných. Hudba tanec a společenskost se zde objevovala pětkrát. Temperament, dobré jídlo a vrozený talent k hudbě a hře na hudební nástroje napsali ke každé odpovědi 3 respondenti. Pospolitost uvedli 2 dotazovaní a jen jedna osoba uvedla schopnost říct svůj názor.

4.1.1 Statistické vyhodnocení hypotéz

Hypotézy jsou počítány v doplňku Realstatistic s úrovní významnosti $\alpha=5\%$, za pomoci testu chí kvadrátu nezávislosti v kontingenční tabulce. Jestli bude hodnota p menší než 0,05, zamítne se hypotéza H_0 , a pokud tato hodnota bude vyšší, H_0 se nezamítne.

Pokud se prokáže závislost, počítá se její síla pomocí Cramerova koeficientu kontingence V, který nabývá hodnot $\langle 0;1 \rangle$. Tato síla se rozděluje do tří úrovní. Pokud je $(0;0,3)$, jedná se o slabou závislost. Pokud je $\langle 0,3;0,8 \rangle$, jedná se o středně silnou závislost a pokud je $\langle 0,8;1 \rangle$, jedná se o silnou závislost.

Hypotéza H_1 : Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu pozitivněji než Romové starší 30 let.

Tabulka 1, Vnímání romské komunity

Tabulka očekávané četnosti						
Věk/ Vnímání	Pozitivně	Spíše pozitivně	Nevím	Spíše negativně	Negativně	Součet
Do 30 let	12,069	9,052	8,448	5,431	0	35
Nad 30 let	7,931	5,548	5,552	3,552	0	23

Součet	20	15	14	14	0	58
--------	----	----	----	----	---	----

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Soubor sice není moc velký, ale jednotlivé očekávané četnosti jsou dostatečně velké, takže není potřeba slučovat kategorie kontingenční tabulky.

Tabulka 2, Vnímání romské komunity- skutečná četnost

Tabulka skutečných četností						
Věk/ Vnímání	Pozitivně	Spíše pozitivně	Nevím	Spíše negativně	Negativně	Součet
Do 30 let	14	7	9	5	0	35
Nad 30 let	6	8	5	4	0	23
Součet	20	15	14	9	0	58

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

H0: Vnímání romské komunity nezávisí na věku

H1: Vnímání romské komunity závisí na věku

Hladina významnosti $\alpha=0,05$

Tabulka 3, Chí kvadrát – test - vnímání

Chí kvadrát – test			
SUMMARY		Alpha	0,05

Count	Rows	Cols	Df
58	2	4	3

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tabulka 4, Chí kvadrát - vnímání

Chí kvadrát				
	Chi- sq	p- value	x- crit	Sig
Pearson's	2,129011	0,546066	7,814728	no

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tabulka 5, Chí kvadrát – závěr vnímání

Chí kvadrát - závěr	
Testované kritérium	2,129
Stupňové volnosti	3
Kritická hodnota	7,815
p hodnota	0,546

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Protože je p hodnota větší než hladina významnosti 0,05, nezamítáme H₀: Vnímání romské komunity nezávisí na věku. Testovaná hypotéza H₁ se nepotvrdila. U obou věkových kategorií převládá pozitivní vnímání.

Lidé do 30 let měli 14 odpovědí pozitivních, 7 odpovědí spíše pozitivních. Odpověď „nevím“ bylo 9. „Spíše negativně“ odpovědělo jen 5 osob a přímo negativní odpověď nikdo nevybral.

Lidé nad 30 let měli 6 odpovědí pozitivních, 8 odpovědí bylo „spíše pozitivně“, odpověď „nevím“ zvolilo 5 osob. „Spíše negativně“ odpověděli 4 lidé a negativní odpověď opět nezvolil nikdo.

Tabulka 6, Tabulka očekávané četnosti

Očekávané četnosti					
Vzdělání/ Vnímání	Pozitivně	Spíše pozitivně	Nevím	Spíše negativně	Součet
Nižší stupeň	11,379	8,534	7,966	5,121	33
Vyšší stupeň	8,621	6,466	6,034	3,879	25
Součet	20	15	9	9	58

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Na základě původního rozdělení na 4 úrovně vzdělání by díky malému souboru bylo nutné provést sloučení kategorií, aby očekávané četnosti byly vysoké. Proto se provedlo sloučení kategorií střední odborné učiliště, střední škola a vysokoškolské vzdělání. Je to také díky tomu, že je zde jen jeden respondent se středoškolským vzděláním s maturitou a jen jeden respondent s vysokoškolským vzděláním.

Tabulka 6, Tabulka skutečné četnosti

Skutečné četnosti					
Vzdělání/ Vnímání	Pozitivně	Spíše pozitivně	Nevím	Spíše negativně	Součet
Nižší stupeň	6	12	9	6	33
Vyšší stupeň	14	3	5	3	25
Součet	20	15	14	9	58

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

H0: Vnímání romské komunity nezávisí na vzdělání

H1: Vnímání romské komunity závisí na vzdělání

Hladina významnosti $\alpha=0,05$

Tabulka 8, Chí kvadrát- test- vzdělání

Chí kvadrát- test			
SUMMARY		Alpha	0,05
Count	Rows	Cols	Df
58	2	4	3

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tabulka 9, Chí kvadrát- vzdělání

Chí kvadrát					
	Chi- sq	p- value	x- crit	sig	Cramer V
Pearson's	9,826355	0,020101	7,814728	yes	0,41160653

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Tabulka 10, Chí kvadrát- závěr- vzdělání

Chí kvadrát- závěr	
Testové kritérium	9,826
Stupně volnosti	3
Kritická hodnota	7,815
p hodnota	0,020
Cramerův koeficient V	0,412

Zdroj: Vlastní výzkum, 2021

Protože je hodnota p menší než hladina významnosti 0,05, je H₀ zamítnuta. Vnímání romské komunity závisí na vzdělání respondenta. Podle Cramerova koeficientu V se jedná o středně silnou závislost. Testovaná hypotéza H₃ se potvrdila.

U osob se základním vzděláním je nejčastěji zastoupena odpověď „spíše pozitivně“ (36%) a „nevím“ (27%). „Spíše negativně“ odpovědělo 18% respondentů, stejně jako u odpovědi „pozitivně“.

U osob s vyšším vzděláním 56% odpovědělo „pozitivně“ a jen 12% odpovědělo „spíše negativně“, stejně jako u odpovědi „spíše pozitivně“. Lze tedy tvrdit, že s vyšším vzděláním více respondentů vnímá romskou komunitu více pozitivně.

5 Diskuze

Bakalářská práce se zabývala pozitivními aspekty romské identity. Výzkumné šetření bylo prováděno kvantitativním výzkumem.

Kvantitativní výzkum měl tři cíle:

1. Zjistit, jak vnímají mladí lidé romskou komunitu.
2. Zjistit, jak vnímají romskou komunitu starší lidé.
3. Identifikovat, zda se ve vnímání romské komunity objevují pozitivní prvky a které konkrétně to jsou.

Kvantitativní šetření bylo provedeno dotazníkovým šetřením. Dotazníky byly rozeslány online přes sociální sítě, pokud to pandemická opatření dovolila, byly některé dotazníky rozdány v písemné podobě. Na základě GDPR byly dotazníky anonymní.

V praktické části bylo zjišťováno, jaké mají vnímání romské komunity příslušníci romského etnika. Bylo zjišťováno, jaké mají tradice, a zda jsou pro ně důležité. Dále se zjišťovalo, zda Romové mluví nebo rozumí romsky. V dotazníku se objevovaly i otázky na romské jídlo, negativa romské komunity, či stereotypy ze strany majoritní společnosti.

Snahou bylo vybrat dostatečný počet Romů pod 30 let a starších příslušníků romské komunity nad 30 let.

Výzkumný soubor tvořilo 58 respondentů. Výzkumný soubor je relativně malý, dále byl výzkum prováděn jen v určitých okresech a nejsou v souboru zahrnuty všechny etnické skupiny Romů, jako jsou například Romové olašští, Romové ze Slovenska, proto není možné vztahovat výsledky z výzkumu na celou romskou populaci. Všechny tyto aspekty snižují validitu výzkumu, ale daná zjištění se dají považovat za určitý trend.

Při žádosti o vyplnění dotazníku někteří příslušníci romské identity odmítali převzít dotazník a vyplnit ho. Používali nadávky, byli mnohdy agresivní a argumentovali tím, jaké by to bylo nám Čechům, kdyby po nás chtěl někdo vyplňovat dotazník o naší kultuře.

S touto zkušeností se setkal i Vesecký (2013), který uvádí, že někteří Romové opravdu odmítají jakékoliv informace o romské kultuře. Právě Vesecký (2013) píše, že spousta příslušníků romské komunity se bojí vyzrazení jejich identity majoritní skupině.

Cíl číslo 1, který měl za úkol zjistit, jak vnímají mladí Romové romskou komunitu, byl naplněn. Bylo zjištěno, že 14 respondentů mladších 30 let vnímá romskou komunitu zcela pozitivně, k odpovědi „spíše pozitivně“ se přiklonilo 7 respondentů. Odpověď „nevím“, kterou napsalo 9 respondentů, není ani pozitivní, ani negativní. „Spíše negativně“ napsalo 5 respondentů mladších 30 let. K negativní odpovědi se nepřiklonil žádný respondent. Z tohoto hlediska je zřejmé, že Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu spíše pozitivně.

Většina mladých Romů odpovídala, že jako pozitiva romské komunity vnímají veliké rodiny, nadání k tanci a hudbě. Mezi negativa romské komunity podle respondentů patří hlučnost a agresivita. Dále se zde objevovaly odpovědi jako závislosti. Žádná negativa na romské společnosti nevidí 8 respondentů mladších 30 let.

Podle odpovědí na otázku, na co jsou respondenti jako Romové hrdí, je většina mladých příslušníků romské komunity hrdá na to, že patří k romské společnosti. Dále se zde objevovala velmi často odpověď, že jsou hrdí na svoji rodinu, na ochotu rodiny pomoci.

Cíl číslo 2, který měl za úkol zjistit, jak vnímají romskou kulturu starší Romové, byla taktéž naplněna. Bylo zjištěno, že 6 respondentů starších 30 let vnímá romskou komunitu „pozitivně“ a 8 respondentů „spíše pozitivně“. Odpověď „nevím“, kterou napsalo 5 respondentů, není ani negativní, ani pozitivní. „Spíše negativně“ vnímají romskou komunitu 4 respondenti starší 30 let. K negativní odpovědi se nepřiklonil žádný respondent. Z těchto odpovědí vyplývá, že je více Romů, kteří vnímají romskou komunitu pozitivněji, než těch, kteří vnímají romskou komunitu negativně.

Starší Romové uváděli, že jako pozitiva na romské komunitě vidí pospolitost komunity, vaření dobrých romských jídel a podporu rodiny. Do negativ romské komunity zařadili agresivitu, hlučnost a závislosti. Žádné negativum na romské komunitě nevidí 1 respondent.

Romové starší 30 let uvádějí obdobně jako Romové mladší, že jsou hrdí na svou příslušnost k romskému etniku, i na ochotu poskytnout pomoc od své rodiny.

Cíl číslo 3, který měl identifikovat, zda se ve vnímání romské komunity objevují pozitivní prvky vnímání, a uvést konkrétní příklady, byl taktéž naplněn. Podle odpovědí se ve vnímání romské komunity objevují pozitivní prvky.

Většina respondentů vidí pozitiva romské komunity v soudržnosti příslušníků etnika, v kultuře a tradicích, které jsou pro Romy podle 33 respondentů, velice důležité. Mezi tradice, které by dotazovaní chtěli předat svým potomkům, se s 10 hlasy zařadily Vánoce u jednoho stolu s rodinou, a se 7 hlasy křtiny.

Veliké pozitivum se odrazuje ve znalosti romských jídel a receptů, které jsou podle respondentů lepší než česká kuchyně. Z celkového počtu 58 dotazovaných odpovědělo 41 respondentů, že znají lepší romská jídla než česká.

Po odpovědi na otázku, zda dotazovaní Romové rozumí nebo mluví romsky, 100% těch, kteří odpověděli, že romsky mluví, používají romštinu i na veřejnosti a jsou na ni hrdí.

Na začátku práce byly stanoveny dvě hypotézy:

H1: Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu pozitivněji než Romové starší 30 let.

H2: Romové s vyšším dosaženým stupněm vzdělání mají pozitivnější vnímání romské společnosti než Romové s nižším stupněm vzdělání.

Statistické vyhodnocení hypotéz probíhalo v MS Excel v dostupném doplňku Realstatistic. K výpočtu byly použity testy pomocí chí kvadrátu v kontingenční tabulce. Pokud se prokázala závislost u hypotézy, vypočetla se její síla pomocí Cramerova koeficientu kontingence V.

K vypočtení hypotézy číslo jedna se použila data z dotazníkové otázky číslo 1 a 13. Byla zde stanovena nulová hypotéza H0: Vnímání romské komunity nezávisí na věku. Protože p hodnota byla větší než hladina významnosti 0,05, hypotéza H0 se nezamítá, tudíž hypotéza H1 se zamítá, protože u obou věkových kategorií převládá pozitivní vnímání romské komunity.

Ke statistickému zhodnocení hypotézy číslo 2 se použila data z otázek číslo 3 a 13 z dotazníku. Zde se stanovila nulová hypotéza H_0 : Vnímání romské komunity nezávisí na vzdělání. Protože p hodnota byla nižší než hladina významnosti 0,05, je hypotéza H_0 zamítnuta. Podle Cramerova koeficientu kontingence V se jednalo o středně silnou závislost. Testovaná hypotéza H_2 se potvrzuje.

Podle dotazníku se většina Romů, 49 (84%) z 58 respondentů, již setkala s předsudky a stereotypy vůči Romům. Jen 9 (16%) respondentů si nemyslí, že majoritní společnost má určité stereotypy a předsudky vůči příslušníkům romské komunity.

O tomto tématu píše i Weinerová (2014), uvádí, že někteří autoři jednající o předsudcích vůči romské komunitě konstatují, že některé předsudky pramení ze zaujatosti vůči etnickým menšinám. Je velice pravděpodobné, že příslušníci majoritní společnosti určitým způsobem touhy po chování, které je u majoritní společnosti potlačováno, jako je například svoboda (Weinerová, 2014).

Z výzkumu vyplývá, že spousta příslušníků romské identity je hrdá na to, že jsou Romy. Spousta Romů nechtěla dotazníky vyplňovat z toho důvodu, že by se šetření mělo týkat negativních aspektů, jako jsou například předsudky.

S tímto souvisí teze Gazdílkové (2008), kdy uvádí, že příslušníci romské komunity se ztotožňují s romskou identitou pouze, je-li výzkum spojen s pozitivním popisem romské identity, a pokud by měl výzkum být založen na negativních tezích o romské identitě, nechtějí se toho účastnit.

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývala pozitivními aspekty romské identity.

Byly stanoveny tři cíle, které se nám podařily splnit. Z kvantitativního šetření pomocí dotazníků bylo zjištěno, jak Romové mladší 30 let vnímají romskou komunitu. Z dotazníků vyplývá, že s vyšším vzděláním roste pozitivnější vnímání romské komunity. Díky statistickému zpracování hypotéz se podařilo zjistit, že věk neudává, jak Romové vnímají romskou kulturu. Po výzkumném šetření byly stanoveny dvě hypotézy. První hypotéza Romové mladší 30 let mají pozitivnější vnímání romské komunity než Romové starší třiceti let, vycházela z otázky číslo 1 a 13. Na základě statistických výpočtů se první hypotéza zamítá. Druhá hypotéza Lidé s vyšším dosaženým stupněm vzdělání mají pozitivnější vnímání romské společnosti než lidé s nižším stupněm vzdělání, vycházela z otázky číslo 3 a 13. Díky statistickým výpočtům se druhá hypotéza potvrdila.

Podle Romů mladších 30 let se pozitivní prvky ve vnímání romské identity ukazují zejména v odpovědích, které se zaměřují na pozitivní aspekty. Spousta mladých Romů je hrdá na to, že jsou příslušníky Romské komunity. Dále bylo zjištěno, že někteří Romové neví, jaké tradice by chtěli předat svým dětem, protože pro ně není tak podstatné dodržování romských tradic.

Starší lidé nad 30 let vnímají romskou kulturu obdobně, jako Romové mladší. Romů starších 30 let mluví a rozumí romštině více, než mladší generace. Dále v dotaznících uvádí více tradic, než mladší příslušníci komunity. Do negativ zařazují převážně závislosti.

Ve vnímání prvků romské identity byly objeveny pozitivní aspekty. Jedná se například o to, že většina dotazovaných jsou věřící, znají recepty na romská jídla. Většina Romů, kteří odpověděli, že jsou hrdí na příslušnost k romské komunitě, jsou hrdí, že mají talent pro hudbu, zpěv a tanec. Dále Romové, kteří mluví romsky, mluví ze 100% romsky i na veřejnosti a jsou na to hrdí.

Výsledky mohou být použity jako podklady k práci s předsudky a budování pozitivního vztahu s romskou komunitou. Výsledky mohou být také využity jako podklady pro přednášky o romské kultuře.

7 Použitá literatura

BAČOVÁ, V., 1996. *Etnická identita a historické změny. Štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. Bratislava: SAV. ISBN 80-224-0472-1.

BAKALÁŘ, P., 2004. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia. Kontroverzně. ISBN 80-7220-180-8.

BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M., 2005. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Praha: Sofis. ISBN 80-902785-8-2.

BITTNEROVÁ, D., MORAVCOVÁ, M., 2013. ed. *Etnické komunity - Romové*. Praha: FHS UK. Agora, Univerzita Karlova. ISBN 978-80-87398-45-6.

CIAIAN, P., KANCS, D., 2019. Marginalisation of Roma: Root Causes and Possible Policy Actions. *European Review*. 27(1), 1-16, doi: 10.1017/s106279871800056x.

DANIEL, B., 1994. *Dějiny Romů: Vybrané kapitoly z dějin Romů v západní Evropě, v Českých zemích a na Slovensku*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-395-8.

DAVIDOVÁ, E., 1995. *Romano drom: Cesty Romů 1945-1990 : Změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-533-0.

FÓNADOVÁ, L., 2014. *Nenechali se vyloučit: sociální vzestupy Romů v české společnosti : (kvalitativní studie)*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6574-1.

GAZDÍKOVÁ, M., 2008. *Dvojitá identita současné romské inteligence*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

HORÁČKOVÁ, V., 2014. *Funkční negramotnost romské minority*. Hradec Králové. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové.

HORVÁTHOVÁ, J., 2002. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: NLN- Nakladatelství Lidové Noviny. ISBN 80-7106-615-X.

HÜBSCHMANNOVÁ, M., 1972. *What can Sociology suggest about the origin of Roms.* Archiv orientální. ISSN 0044-8699.

JAKOUBEK, M., 2005. Multikulturalizmus vs. kultura (na příkladu tzv. Romů a „jejich“ kultury). In HIRT, T., JAKOUBEK, M.. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit – antropologická perspektiva.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. ISBN 80-86473-83-X.

JAKOUBEK, M., 2008. ed. *Cikáni a etnicita.* Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-105-5.

OKELY, J. et al., 2013. Gypsy Women: Models in Conflict. In CALLAN, H., STREET, B., UNDERDOWN, S. *Introductory readings in anthropology.* New York: Berghan Books in association with the Royal Anthropological Institute. ISBN 978-0-85745-968-8.

KAJANOVÁ, A., 2009. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny.* České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-807-3941-819.

KAŠPAROVÁ, I., 2014. *Politika romství - romská politika.* Praha: Sociologické nakladatelství SLON. ISBN 978-80-7419-157-2.

KENRICK, D., 2003. *Cikáně na cestě z Indie do Evropy.* Olomouc: Univerzita Palackého. Interface. ISBN 80-244-0589-X.

LANE, P., SPENCER S., MCCREADY, M., 2012. *Perspectives on ageing in Gypsy families.* York: Joseph Rowntree Foundation. ISSN 0958-3084.

MAPPES-NIEDIEK, N., 2013. *Chudáci Romové, zlí Cikáni: co je pravdy na našich předsudcích.* Brno: Host. ISBN 978-80-7294-869-7.

MARUSHIAKOVA, E., POPOV, V., 2016. Identity and Language of the Roma (Gypsies) in Central and Eastern Europe. In: KAMUSELLA, T., NOMACHI, M., GIBSON, C. (eds) *The Palgrave handbook of Slavic Languages, Identities and Borders.* London: Palgrave Macmillan. ISBN 978-1-137-34839-5.

MATOUŠEK, O., KRÍŠŤAN, A., 2013. ed. *Encyklopedie sociální práce.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

MARTINEZ-CRUZ, B., et al., 2016. Origins, admixture and founder lineages in European Roma. *European Journal of Human Genetics*. ISSN 1018-4813.

MURDZA, K., 2010. Sociologický výskum. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 118 s. ISBN 978-80-86708-91-1.

NAVRÁTIL, P., 2003. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8741-8.

NEČAS, C., 1999. *Holocaust českých Romů*. Praha: Prostor. ISBN 80-7260-022-2.

PRŮCHA, J., 2011. *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele*. 2. vydání. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-502-2.

Sčítání lidu, domů a bytů 2011 Česká republika. [online]. Český statistický úřad. [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/narodnostni-struktura-obyvatel-2011-aqkd3cosup>

SHIVAIROVÁ, O., KAJANOVÁ, A., MRHÁLEK, T., 2021. Romská identita. *Anthropologia integra*. 12(1), 31-35. <https://doi.org/10.5817/AI2021-1-3>

SIROVÁTKA, T., 2004. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Rubikon (Masarykova univerzita: Georgetown). ISBN 80-210-3455-6.

ŠÍŠKOVÁ, T., 2001. ed. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

VAVŘÍK M., 2010. Sociální exkluze a ideologie. In BARGEL, M., MÜHLPACHR, P. *Inkluze versus exkluze – dilema sociální patologie*. Brno: IMS. ISBN 978-80-87182-12-3.

VESECKÝ, Z., 2013. Teprve krize ukáže, kdo umí podnikat. Podnikatel romského původu to umí. [online]. *Podnikatel.cz*. [cit. 2021-08-06]. ISSN 1802-8012. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/teprve-krize-ukaze-kdo-umi-podnikat-podnikatel-romskeho-puvodu-to-umi/>

WEINEROVÁ, R., 2014. *Romové a stereotypy: výzkum stereotypizace Romů v Ústeckém kraji*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2632-1.

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (2001). [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>

Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2019. [online]. Vláda České republiky. [cit. 2021-07-27]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2019.pdf>

8 Seznam příloh

8.1 Příloha 1 – Dotazník

Dotazník – Pozitivní aspekty romské identity

Dobrý den, mé jméno je Eliška Grachová a jsem studentkou Bakalářského studia Sociální práce ve veřejné správě na Zdravotně sociální fakultě na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Provádím výzkum ke své bakalářské práci, která se zabývá pohledy na romskou komunitu, předsudky a pozitivními aspekty romské identity. Touto cestou bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, který je anonymní.

Děkuji za Váš čas.

1) Kolik je Vám let?

- a. Napište _____

2) Jste

- a. Muž
b. Žena

3) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a. Základní škola
b. Střední odborné učiliště s výučním listem
c. Střední škola s maturitou
d. Vyšší odborná škola
e. Bakalářské studium
f. Magisterské studium
g. Doktorské studium

4) Studujete nebo budete studovat na středním odborném učilišti, střední nebo vysoké škole?

- a. Ano
- b. Ne

5) Jste v zaměstnání?

- a. Ano, na smlouvu
- b. Ano, brigádně
- c. Ne

6) V jaké bydlíte lokalitě?

- a. Vyloučené
- b. Nevyloučené
- c. Ohrožené vyloučením

7) V jakém městě bydlíte?

- a. Napište _____

8) Máte zkušenost s pozitivním přijetím do společnosti?

- a. Ano
- b. Ne

9) Co je pro Vás nejdůležitější? (Vyberte 3 odpovědi.)

- a. Vzdělání
- b. Rodina
- c. Přátelé
- d. Tradice

- e. Kultura
- f. Příslušnost ke komunitě

10) Setkáváte se někdy s předsudky?

- a. Ano
- b. Ne

11) Česká společnost je tolerantní a bez předsudků k romské komunitě.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Nevím
- d. Spíše nesouhlasím
- e. Nesouhlasím

12) Jaká pozitiva vidí podle Vás lidé neromské komunity na lidech romské národnosti?

(Co se jim líbí?)

- a. Vypište _____

13) Jak vnímáte romskou komunitu?

- a. Pozitivně
- b. Spíše pozitivně
- c. Nevím
- d. Spíše negativně
- e. Negativně

14)Jaká pozitiva vidíte na romské komunitě? (Zaškrtněte více odpovědí.)

- a. Podpora rodiny
 - b. Veliké rodiny
 - c. Pospolitost
 - d. Zachování své kultury
 - e. Žádná
 - f. Jiné(vypište)_____
-

15)Jaká negativa vidíte na romské komunitě? (Zaškrtněte více odpovědí.)

- a. Hlučnost
 - b. Agresivita
 - c. Vandalství
 - d. Nepřizpůsobivost
 - e. Závislosti
 - f. Žádná
 - g. Jiné(vypište)_____
-
-

16)Jste věřící?

- a. Ano
- b. Ne

17) Mluvíte a rozumíte romsky? (Pokud ano, pokračujte na otázku č. 18, pokud ne, pokračujte na otázku č. 20.)

- a. Mluvím
- b. Nemluvím, ale rozumím
- c. Nemluvím, ani nerozumím

18) Používáte romštinu na veřejnosti?

- a. Ano, jsem na ni hrdý
- b. Ne, stydím se

19) Učíte nebo budete učit své děti romštinu?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

20) Vyprávíte nebo budete vyprávět svým dětem romské příběhy a pohádky?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím
- d. Žádné neznám

21) Znáte recepty na nějaká romská jídla, která jsou lepší než česká kuchyně?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

22) Pokud ano, jaké? (Pokud ne, pokračujte na otázku č. 23.)

- a. Vypište _____

23) Je pro Vás důležité dodržování tradic?

- a. Ano
- b. Ne

24) Jaké romské tradice byste rádi předali svým potomkům?

a. Vypište _____

25) Na co konkrétně jste jako Romové hrdí?

a. Vypište _____

